№ 281 | Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. | פרייז 20 גראָשען | Lodzer Tageblat

לאָדזשער טאָגעבלאַט

21-טער יאָהרגאַנג | 3 grudnia 1928 r | מאָנטאָג, כ׳ כסלו תרפ״ט | רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע: פּיעטריקאָװער 16. טעלעפאָנען: פון רעדאַקציע 57, פון אדמיניסטראַציע 47

פראַנצויזיש-איטאַליענישע באַציהונגען געשפּאַנט

פאַשיסטישע דעמאָנסטראַציעס געגען פראַנקרייך

פּ אַ ר י ז, (א. ח.) דעם 30. נאָוו. האָט דער פראַנצויזישער פּרעמיער פּואַנ־קאַרע געהאַלטען אַ רעדע אין פּאַרלאַמענט, אין װעלכער ער האָט צווישען אַנדערען מרמז געווען וועגען אַ געוויסער מלוכה, וואָס האָט זעהר שטאַרקע מיליטאַריסטישע טענדענצען. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט הערשט אין דער איטאַליענישער פּרעסע אַ געוואַלדיגע אויפרעגונג. אַלע צייטונגען זענען אַרויס מיט זעהר שאַרפע אַרטיקלען געגען פראַנקרייך. איין צייטונג שטעלט פעסט, אַז פּואַנקאַרע׳ס רעדע וועט געפינען אַן אָפּקלאַנג אין איטאַליענישען פּאַרלאַמענט און, אַז איטאַליען וועט פאָדערן אַ סאַטיספאַקציע אויפ׳ן דיפּלאָמאַטישען וועג. די צייטונג „טריבונאַ“ געהט נאָך ווייטער. זי זאָגט, אַז פּואַנקאַרע׳ס אַרויסטריט קען דערפיהרען צום איבעררייסען די דיפּלאָמאַטישע באַציהונגען צווישען פראַנקרייך און איטאַליען, פיל איטאַליענישע אָפּיצירען שיקען אָפּ צו דער געהעריגער מאַכט זייערע אויסצייכנונגען, וואָס זיי האָבען בעקומען פון פראַנקרייך.

ר וי ם (ספּ.) אין גאַנץ איטאַליען איז פאָרגעקומען פייערליכע דעמאָנסטראַציעס געגען פראַנקרייך. די פאַשיסטישע סטודענטען פיהרען אַ ווילדע העצע געגען פראַנצויזישען בעריכט, וואָס האָט אַרויסגעטראָגען, לויט זייער מיינונג, אַזאַ לייכטען אורטייל אויפ׳ן מערדער פון איטאַליענישען קאָנסול אין פראַנקרייך. אַ זעהר שאַרפע פאָרם האָט אָנגענומען די דעמאָנסטראַציע אין רוים: די סטודענטען האָבען זיך געהאַלטען צוקריגען צום בנין פון דער פראַנצויזישער אַמבאַסאַדע. עס זענען אויך פאָרגעקומען דעמאָנסטראַציעס אין פּאַדואַ, טורין, נעאַפּאָל און פּיזאַ.

די פּאָליציי האָט געמוזט אָנווענדען זעהר ענערגישע מיטלען געגען די סטודענטען, וואָס האָבען געוואָלט דעמאָלירען די בנינים פון די פראַנצויזישע קאָנסולאַטען. די פאַשיסטישע צייטונגען שרייבען, אַז דער פּאַריזער אורטייל איז אַ פּראָוואָקאַציע געגען איטאַליענישען פאָלק.

פראַנקרייך — זאָגען זיך אַרויס די צייטונגען — סימפּאַטיזירט מערדערליכע פּיינטליכע מיט די פערעטער פון איטאַליען, עס וועט אָבער אַמאָל קומען אַ צייט פון נקמה.

צוזאַמענפאָר פון שיך-פאַבריקאַנטען

בעשלאָסען אָנצונעמען וועקסלען נאָר ביז 4 חדשים

ב י ד ג אָ ש ט ש (ספּעציעל צום „ל. ט.“) אין בידגאָשטש, אין דעם גרעסטען צענטער פון דער שיך-אינדוסטריע אין פּוילען, איז פאָרגעקומען אַ צוזאַמענפאָהר פון די פּוילישע שיך-פאַבריקאַנטען וועגען שאַפען אַ קאָנווענץ פון אַלע שיך-פאַבריקאַנטען אויף צו בעקעמפען דעם לאַנג-טערמיניגען וועקסעל-קרעדיט און אַפענע חובות.

עס זענען געווען פאָרטרעטען אַלע שיך-פאַבריקאַנטען פון בידגאָשטש, גרודזשאָנץ, קראָקע און וואַרשע. עס איז בעשלאָסען געוואָרען אין פּרינציפּ נישט אָנצונעהמען קיין לענגערע וועקסלען פון 4 חדשים. דער צוזאַמענפאָהר איז געוואָרען אָרגאַניזירט דורכ׳ן קאָנפעקציאָנערן-פאַרבאַנד אין וואַרשע.

געזונד-צושטאַנד פון ענגלישען קעניג זיך פערערגערט

ל אָ נ ד אָ ן, (א. ח.) די ידיעות וועגען פערערגערן זיך פון געזונד-צושטאַנד פון ענגלישען קעניג בעשטעטיגען זיך.

מוזולמענישער יוגענד-קאָנגרעס.

י ר ו ש ל י ם. (יט״א) דאָ איז פאָרגעקומען אַ מוזולמענישע יוגענד-קאָנפערענץ פון גאַנץ ארץ-ישראל. די קאָנפערענץ האָט בעשלאָסען צונויפצורופען אַ קאָנגרעס פון דער מוזולמענישער יוגענד פון ארץ-ישראל, סיריען און עגיפּטען דעם געבסטען פריהלינג. דער קאָנגרעס וועט בעטראַכטען אַ רייה פּאָ־ציאַלע און קולטורעלע פּראָבלעמען.

פאַר דער גרינדונג פון דער „יודישער אַגענ־ץ“ אין אַמעריקאַ

נ י ו - י אָ ר ק. (טעלעגראַפיש דורך יטא) פאַר זיין אָפּפאָהרען פון ניו-יאָרק האָט פּראָפ. ווייצמאַן נאָמינירט אַ קאָמיטעט פון 7, וואָס זאָל צוזאַמען מיט דער אַמעריקאַנישער ציוניסטישער אַנ־פיהרונג מיטאַרבייטען ביי די הכנות צו דער גרינדונג פון דער אַמעריקאַנישער אָפּטיילונג פון דער „יודישער אַגענץ“.

נוצט אויס די געלעגענהייט !!

פון 26-טען נאָוועמבער ביז׳ן 5-טען דעצעמבער פערקויף איך צו ספּעציעל שפּאַט ביליגע פרייזען

50 פּראָצ. קאָסמעטישע — אַרטיקלען — פון 15—30% אונטערן פרייז

בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראַטיס אַ פלאַקאָן עכט קעלניש-וואַסער Johann Marja Farina און אַ טובע צאָהן-פּאַסטע CHLORODONT

פּערפומעריע S. BUCHWEITZ, Piotrkowska 22 Tel. 31-43 i 59-67

PUDER COTY^EGO zł. 3.20

CENY wszystkich artykułów kosmetycznych ZNIŻONE

IIIIIIIIIII Parfumerie „KOSMOS“, Piotrkowska 60

ציוניסטישע אַרבייטער-פּאַרטיי „התאחדות“
שענקעוויטשאַ 3/5
היינט מאָנטאָג, דעם 3 דעצעמבער, האַלב 9 אָווענד קומט פאָר
אין לאָקאַל פון „התאחדות“ שענקעוויטשאַ 3/5
אַ גרויסע יוגענד-פערזאַמלונג
אויף דער טעמע:
„די יודישע יוגענד און דאָס נייע ארץ-ישראל“
רעפערירען וועלען דער מיטגליד פון דער ארץ-ישראל-דעלעגאַציע
ש. זשוכאָוויצקי און רעד. פון „יודישע רונדשוי“ ד״ר מ. וואַלדמאַן.

אַנ׳ענערגישער
אינקאַסענט
מיט גוטע רעפערענצען ווערט זאָפאָרט גענוצט פאַר אַ וויכטיגע יודישער אינסטיטוציע. אָפערטען אונטער „B. Ch. U.“ אָפּצוגעבען אין אדמינ. פון „ל.ט.“

אכטונג פאַבריקאַנטען!
איך האָב דעם כבוד צו מעלדען די ג׳ ה׳ פאַבריקאַנטען, אַז איך האָב געעפענט איין עלעקטראָ-טעכנישע ווערקשטאַט
אויף סילינסקי 75 „מאָטאָר“
— אונטער דער פירמע —
איך נעם אָן מאָטאָרען און דינאַמאָס צום אויסבעסערן און נייע וויקלען מיט גאַראַנטיע. אינסטאַלאַציע פון בעלייכטונג און קראַפט מיט קאָנצעסיע פון דער עלעקטראָוניע. לאַנגיעהריגע אויסלענדישע פּראַקטיק. פּינקטליכע און רעעלע בעהאַנדלונג! ביטע זיך איבערצייגען!
מיט דרך-ארץ ל. מיללער דיפּל. עלעקטראָטעכניק.
בעמ.: פּריוואַט-וואוינונג צעגעלניאַנאַ 9 ח. 10 פראָנט

וויכטיג פאַר פאַבריקאַנטען!
אין מיין מעכאַנישע צווירנעריי ווערען אָנגענו־מען אַלערליי גאַרן צום צווירנען.
—— רעעלע פּינקטליך און צוגענגליכע פּרייזען. ——
מעכאַנישע קונסט-צווירנעריי
ה. רייכערט, וויערזשבאָווא 6
פּריוואַט-וואוינונג ווסכאָדניאַ 50. 6646

Dr. med. A. Mazur
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויערן, נאָז און האַלז-קראַנק הייטען אויך שטום און שפּראַך-פעהלער
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
ווסכאָדניאַ 65
איינגאַנג אויך דורך פּיאָטריק. 46) טעל. 66-01

Dr. med. M. Goldfarb
זאַוואַדזקאַ 18. טעלעפאָן 52-10.
הויט- האָר- און געשלעכטס-קראַנקהייטען

Dr. Niewiażski
האָט זיך איבערגעצויגען
אויף אַנדזשעיאַ 5, טעל. 59-40
נעמט אָן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אָוועגד.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר סיפיליס, טריפּער און מענער־שוואַכע בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
פאַר דאַמען ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.

Dr. med. A. Gotlib
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען
Piotrkowska 26 — Telef. 77-50
נעמט אָן פון 4 ביז 7

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז אין תל-אביב געשטאָרבען און דאָרט צו קבורה געקומען אין עלטער פון 60 יאָהר מיין טייערער אונפערגעסליכער מאַן אונזער טרייזאָרגענ־דער פאָטער, שוויגער-פאָטער, גרויס-פאָטער, שוויגער און אָנקעל
נ״ע יצחק יוסף ווינרייך
וועגען וואָס עס טיילען מיט
די טיפגעטרויערנדע פאַמיליע

Dr. med. B. Robinzon
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
וואוינט יעצט
פּיעטריקאָווער 10, טעלעפ. 31-86
נעמט אָן פון 8—9½ פריה און פון 3½—4½ נאָכם

ד״ר לודוויג פאַלק
נאַווראָט 7, טעל. 28-07.
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 נאָכמ. 5424

med. Dr. Ludwik Rapeport
P. Narutowicza 25 (דזשעלנאַ) Tel. 44-1
ספּעציאַליסט פאַר נירען-, בלאַז- און האַרן-קראַנקהייטען.

Dr. Wołkowyski
צעגיעלניאַנאַ 25
טעלעפאָן 26-87
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט-, ווענערישע קראַנק־הייטען און מענער-שוואַכע. אַלע-אַרט אַנאַליזען נעמט אָבפּהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
ן פון 8—10, 12—2 און 4—8 אָוונד.
בעזונדער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. J. LUBICZ
ORTOPEDA
גדאַנסקאַ 28, טעל. 41-46
ספּעציאַליסט פון ביינער און געלענקע-קראַנקהייטען
:—: פערקריפּונגען פון פּלייצעס און גלידער. :—:
אייגענע פּראַצאַווניע
פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען: ווי וואַלדעק־ניגען פלאַטפוס, קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטן
נעמט אָן פון 5—7 ש. ז. ח.

מורא'דיגע ערד-ציטערניש אין אמעריקא

4 שטעט חרוב געווארען.— הונדערטער טויטע און פערוואונדעטע

לאנד-צוזאמענפאהר פון יודישע און פוילישע סוחרים וועגען אומזאץ-שטייער

מורא'דיגע ערד-ציטערניש אין אמעריקא

4 שטעט אין טשילי זענען חרוב געווארען.— פיל טויטע און פערוואונדעטע.

לאנדאן (ספ.) פון סאנט יאגא דע טשילי מעלדעט מען וועגען א גרויסער ערד-ציטערניש, וואס מען האט דארט געפיהלט אין דער פאריגער נאכט.

די שטעט טאלקא און טשילאן האבען זעהר פיל געליטען. זעהר פיל בנינים זענען פערניכטעט געווארען.

די צאהל קרבנות איז נאכנישט פעסטגעשטעלט. מען רעכענט, אז די צאהל טויטע און פערוואונדעטע איז זעהר גרויס.

סאנט-יאגא דע טשילי (ספ.) אין סאנט-יאגא גופא האט די ערד-ציטערניש געמאכט קיינע גרויסע הזיקות. דאגעגען זענען א ריה אנדערע שטעט כמעט אינגאנצען חרוב געווארען. עס איז דא הונדערטער טויטע און פיל מעהר פערוואונדעטע.

פויערן פיהרען מלחמה געגען שטייערן אין דייטשלאנד

מיט ווילדעס און האמבעס זענען זיי מקבל-פנים די בעאמטע

קיעל. (ספ.) אין בורענפלאץ איז די טעג געקומען צו זעהר ערנסטע געשעהענישען. בעת די שטייער-בעאמטע האבען סעקוועסטרירט די בהמות ביי צוויי פויערן, וואס האבען געדארפט בעצאהלען פערלענגטע שטייערן. עס זענען זיך צוזאמענגעלאפען 150 פויערן אין מיט ווילדעס אין די הענד פערטריבען דעם סעקוועסטראטאר. דער פארשטעהער פון דארף האט געמוזט רופען פאליציי און דאן ערשט איז פארגעקומען די סעקוועסטראציע.

די היטלערגרופעס פיהרען א שטארקע אגיטאציע צווישען די פויערן אין דער גאנצער פראווינץ שלעזוויג-האלשטיין, אז זיי זאלען נישט צאהלען קיין שטייער. די פויערן זענען א דאנק דער אגיטאציע שטארק אויפגערעגט אויף די שטייער-בעאמטע און אויף טייל ערטער זענען שוין זאגאר פארגעקומען בלוטיגע אונגרוהען. די פויערן האבען אויף אייניגע ערטער אונטערגעלייגט באמבעס אונטער די וואוינונגען פון די דארף-פארשטעהער. דער סאבאטאזש פון די פויערן נעמט אן גאנץ ערנסטע פארמען.

די ארץ-ישראל-קאמוניסטען האבען מאטעריעל געשטיצט דעם דרוזען-אויפשטאנד

געגען דער פראנצויזישער מאכט.

ירושלים, (י.ט.א.) די טעג איז אין תל-אביב'ער געריכט פארגעקומען דער פראצעס געגען יודישען קאמוניסט טייכמאן. בעת'ן פראצעס האט זיך ארויס-געוויזען, אז די קאמוניסטען אין ארץ-ישראל האבען אין יאהר 1925 געגעבען מאטעריעלע אונטערשטיצונג די דרוזען בעת זייער אויפשטאנד געגען דער פראנצויזישער מאנדאט-מאכט. ביי טייכמאנ'ען האט מען געפונען א דאקומענט, אין וועלכען עס ווערט גערעדט וועגען 65 פונט, וואס די ארץ-ישראל-קאמוניסטען האבען איבערגעשיקט די דרוזען-אויפשטענדער.

אויפדעקונג פון דער מצבה אויפ'ן קבר פון פערשטארבענעם קהלה-פרעזידענט.

בודאפעשט. (יט"א) אויפ'ן היגען יודישען בית עולם איז פארגעקומען די אויפדעקונג פון דער מצבה אויפ'ן קבר פון פיל-יעהריגען פרעזידענט פון דער יודישער קהלה אין בודאפעשט דר. אלעקסאנדער לעדערער, וועלכער איז געשטארבען מיט א יאהר צוריק. וועגען די פערדינסטען פון פערשטארבענעם האבען גערעדט דער איצטיגער קהלה-פרעזידענט האפראט אלאדאר קאסאב, רב הכולל דר. שמעון העוועזי און אנדערע.

יודישע און פוילישע סוחרים פאדערן צו רעפארמירען דעם אומזאץ-שטייער

די נעכטיגע סוחרים-קאנפערענץ אין ווארשא

ווארשא. (טעלעפאניש) נעכטען זענען פארגעקומען אין ווארשא די בעזונדערע צוויי צוזאמענפאהרען פון די יודישע און פוילישע סוחרים-ארגאניזאציעס. דער יודישער צוזאמענפאהר האט זיך געעפענט האלב 12 פריה אין לאקאל פון די האנדעלס-אנגעשטעלטע שעגגא 16. צום צוזאמענפאהר איז געקומען א גרויסע צאהל דעלעגאטען פון אלע עקען פוילען. עס איז אויך אנוועזענד געווען א הויכער בעאמטער פון האנדעלס-מיניסטעריום, וועלכער האט בעגריסט אין נאמען פון דער רעגירונג און דער געוו. האנדעלס-מיניסטער קלארנער.

דער געוו. סענאטאר טרוסקער האט געהאלטען א רעפעראט וועגען דער וויכטיגקייט פון רעפארמירען דעם אומזאץ-שטייער, וועלכער ווערט גענומען גאנצע 80 פראצ. פון דער שטאטישער בעפעלקערונג און בעטרעפט גאנצע 50 פראצ. פון אלע שטייערן. אין זעלבען זין האבען זיך ארויסגעזאגט ווישליצקי, אינגוש, זיידערמאן א. אנד. דער געוועזענער מיניסטער קלארנער האט אין זיין בעגריסונג אויך בעטאנט די נויטווענדיגקייט פון ענדערן דעם שטייער.

נאך א לענגערער דיסקוסיע איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, צו ווענדען זיך צו די מאסגעבענדע פאקטארען מיט א פארשלאג צו רעפארמירען דעם אומזאץ-שטייער אויף אזא אופן, אז ער זאל נישט צום איבערגיין דערדריקען די אזוי אויך רואינירטע שטאטישע בעפעלקערונג.

אן'עהנליכע רעזאלוציע איז אויך אנגענומען געווארען אויפ'ן צוזאמענפאהר פון די פוילישע סוחרים-ארגאניזאציעס.

פון לאדז זענען געווען פערטרעטען די דעלעגאטען: ד"ר זאקס, יאקוב הערץ, היימאן און די פארשטעהער פון די רעטאלירסטען: עפשטיין און סטאנוסלאוו היימאן.

איטאליענישער שטרייק אויף די פאסט אין טעלעגראף אין עסטרייך

ווין (א. וו.) אויף די פאסט און טעלעגראפען-אמטען זענען שוין געמאכט געווארען אלע פארבערייטונגען צום איטאליענישען שטרייק. דער שטרייק הויבט זיך אן 12 ביינאכט.

אין די ווינער האנדעלס-קאמער קריטיקירט מען זעהר שטארק די האנדלונג פון מלוכה-בעאמטע וועלכע ווענדען אן טעראר און טרעטען ארויס מיט פראטעסטען אין א מאמענט, וואס איז זעהר ערנסט פאר די ווירטשאפטליכע קרייזען אין וויען.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 70 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און גייסט-פערגעסענער פאטער, שוויגער-פאטער, גרויס-פאטער, ברודער און אנקעל

נ"ע יוסף יצחק ב"ר דוד היים ז"ל

דימאנט

די לוי' קומט פאר הײנט, מאנטאג דעם 8 דעצעמבער 1928 12 א זייגער מיטאג פון טרויער-הויז נארוטאוויטשא (דזיעלנא) 25.

די טיפטרויערנדע פאמיליע

ווידער א בית-עלמין-שענדונג אין דייטשלאנד

בערלין (טעלעגר. דורך י. ט. א.) עס ווערט געמעלדעט וועגען א נייע מצבות-שענדונג אין עטינגען-באדען. דאס איז שוין דער 68-טער פאל פון בית-עלמין-שענדונגען אין דייטשלאנד.

10-יעהריגער „הבימה"-יובילעאום קומענדיגען חנוכה.

צוזאמענשטעל פון יובילעאום-קאמיטעט.

ירושלים. (י. ט. א.) אין די פאר-שטעהענדע חנוכה-טעג וועלען פארקימען די פייערליכקייטען פון דער 10-יעהריגער „הבימה"-עקזיסטענץ. דעם לעצטען טאג חנוכה וועט חיים נחמן ביאליק פאר דער „הבימה"-פארשטעלונג האלטען א רעדע וועגען דער בעדייטונג פון בע-ריהמטען העברעאישען טעאטער. נאך דער פארשטעלונג וועט פארקומען א גרויסער באנקעט לכבוד די „הבימה"-ארטיסטען. עס ווערען פאראויסגעזעהען רעפעראטען אין די שולען, טעאטערן און קינאס. לכבוד דעם יובילעאום וועט ערשיינען א גרויסער אלמאנאך, געווידמעט דער פערגאנגענהייט און צוקונפט פון „הבימה".

צום יובילעאום-קאמיטעט געהערען: חיים נחמן ביאליק, שטאטס-סעקרעטאר ג. בענטוויטש, דירעקטאר פון מאסקווער קינסטלערישען טעאטער סטאניסלאווסקי, פרוי הענריעטא שאלד, פראפ. מאקס ריינהארד, ס. אוסישקין און דר. חיים ווייצמאן.

בעראטונג פון דער עקזעקוטיווע פון וועלט-פערבאנד פון יודישע אינוואלידען און קריגסגעליטענע.

לעמבערג. (יט"א) די טעג איז אונטער'ן פארזיץ פון דעפ. העלער פאר-געקומען א פלענאר-זיצונג פון דער עקזעקוטיווע פון וועלט-פערבאנד פון די יודישע קריגס-געליטענע מיט'ן אנטייל פון די פארשטעהער פון פערשידענע לאנד-ארגאניזאציעס.

פון בעריכט פון גענעראל-סעקרעטאריאט איז צו זעהן, דאס לעצטענס האבען זיך צום וועלט-פערבאנד אנגע-שלאסען נייע לאנד-פערבאנדען אין פראנקרייך, לעטלאנד און אנדערע לענדער, עס ווערען אויך געמאכט שריט, דאס דער וועלט-פערבאנד זאל ארומנעמען אויך די איבעריגע לענדער מיט א יודישער בעפעלקערונג, ווי די באלטישע לענדער, רומעניען, פאראייניגטע שטאטען א. א. וו. דער לאנד-פערבאנד אין פוילען האט זיך אין משך פון דער בעריכטס-צייט בעדייטענד אנטוויקעלט די הויפט-אויפמערקזאמקייט פון דער לייטונג איז געווען געווענדעט אויף דער ארבייט פון דער דעלעגאציע, וואס איז ארויסגעשיקט געווארען קיין אמעריקא. די עקזעקוטיווע האט גענומען צו קענטניס דעם בעריכט און אויסגעדריקט דער לייטונג א פולען פערטרויען און דאנק.

די עקזעקוטיווע האט ארויסגעוויזען פערשטענדניש פאר די גרויסע אנ-שטרענגונגען, וואס ווערען געמאכט דורך דער דעלעגאציע ביי די שווערע אמעריקאנישע פערהעלטענישען און האט בעשלאסען אויסצודריקען דער דעלע-גאציע אנערקענונג און דאנקען די דורך נייע מיטארבייטער.

די עקזעקוטיווע האט אויסגעדריקט א דאנק דעם וועטעראנען-פערבאנד און בעזונדערס זיינע לייטער די ה"ה דעפ. בערג און פאלקאווניק מענדעלסאן און דריקט אויס איהר האפנונג, דאס די וועטעראנען אין אמעריקא וועלען ווייטער שטיצען די ארבייט פון דער דעלעגאציע. די עקזעקוטיווע האט אויך, דאס די דעלעגאציע וועט זיי אין אמעריקע, ווי אין אנדערע לענדער זיך טרעפען מיט אן'אקטיווען אינטערעס און פערשטענדניש פאר'ן גורל פון 600,000 יודישע קריגס-געליטענע, וואס נויטיגען זיך אין הילף.

די עקזעקוטיווע האט בעשלאסען צונויפצורופען דעם 2-טען קאנגרעס פון וועלט-פערבאנד אין יאהר 1929 און האט בעאויפטראגט די לייטונג צו בע-שטימען דעם ארט און טערמין פון קאנגרעס.

דיסקוסיע צווישען לאדזער שטאט-פרעזידענט זשעמיענצקי און דעפ. זארעמבא

מכח דעם כאראקטער און צילען פון דער איצטיגער רעגירונג

אויף די שפאלטען פון „ראבאטניק" געהט איצט א ויכוח צווישען דעפ. זשע-מיענצקי און דעפ. זארעמבא מכח דעם כאראקטער, ליניע און טאקטיק פון די נאך מאי-רעגירונגען אין פוילען. דעפ. זשעמיענצקי, וועלכער פערטרעט, ווי בעוואוסט, דעם רעכטען פליגעל פון פ.פ.ס. און ווערט בעטראכט אלס „פיל-סודטשיק", האט אין זיין ארטיקעל אונ-טערגעשטראכען, אז די נאך-מאי-רעגי-רונגען אין פוילען קאן מען באין אופן נישט חושד זיין, אז זייער ציל איז פא-שיזם. מחמת מארשאל פילסודסקי האט שוין געהאט גענוג מעגליכקייטען און קראפט צו ערקלערען זיך אלס דיקטא-טאר, און אויב ער האט עס נישט גע-טון, איז עס דערפאר, ווייל ער איז באמת א דעמאקראט און וויל איבער-געבען די הערשאפט פון לאנד צום פאלק.

דעפ. זשעמיענצקי פיהרט אבער אויס אז הגם די כונות פון דער רעגירונג זע-נען גוטע, איז אבער איהר טאקטיק אזא, וואס פערשמעלערט די רעכט פון דער דעמאקראטיע, וואס פערשטארקט דעם כח פון די בעזיצענדע קלאסען אויפ'ן חשבון פון דער ארבייטערשאפט און דעריבער איז בערעכטיגט די אפאזיציאנעלע שטעלונג פון פ.פ.ס. לגבי דער רעגירונג.

דעפ. זארעמבא פאלעמיזירט אין געלעגטע „ראבאטניק" מיט די אויס-פיהרונגען און אפשאצונגען פון דעפ. זשעמיענצקי, צו וועמענס פערזאן ער בעציהט זיך „מיט א טיפען דרך-ארץ און פריינדשאפט". דעפ. זארעמבא איז נישט מסכים מיט זשעמיענצקי'ס אפ-שאצונג.

„וואס עס וויל פילסודסקי — ווייס איך נישט. די אביעקטיווע פאלגען פון זיין פאליטיק פיהרען צו פערשטארקען די פאזיציע פון די, וועלכע זענען אונ-צווייפעלהאפטע שונאים פון דער דעמאקראַ-טיע, און היות ווי היינט בילדען דער פאשיזם און די דעמאקראטיע די פא-ליטישע אנטאגאניזמען פון דער איצטי-גער צייט, דאן איז שוין פארהאן די קאנסעקווענץ. אנדערש איז דער פאשיזם און אוטאליען און אנדערש אין שפא-ניען. מיר קאנען דעריבער אנרופען די מעטאדע, צו וועלכע עס שטרעבען די נאך-מאי-רעגירונגען — אפשאפען די דע-מאקראטיע".

דעפ. זארעמבא און אויך די רעדאק-ציע פון „ראבאטניק" שטרייכען אונ-טער, אז זיי זענען צופרידען פון דעם ראזיגען מיינונגס-אויסטויש אין דער פארטיי. דאס איז א נאטירליכע און גע-זונדע ערשיינונג, אויב ביידע צדדים ווארפען זיך אונטער די בעשלוסען פון דער פארטיי-לייטונג.

ווען איהר נעהמט איבער די גאס,

פוסט מיט אפענע אויגען; איהר קענט בלייבען אן'אייביגער קאליקע, אדער גאר געפינען דעם טויט.

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהרען.

דער סאכאטשאווער רבי ציהט זיך קיין פאביאניץ

וואס האט אויפגעטון דער „לינת הצדק" פאר איין יאהר צייט.— דער רושם פון ארעסט פון בירגעמייסטער יאנקאווסקי

(קארעספאנדענץ פון פאביאניץ)

די לעצטע יאהרליכע אלגעמיינע פער-זאמלונג פון היגען „לינת הצדק" האט בעוויזען וואס די ראזיגע אינסטיטוציע האט אין לעצטען יאהר בעוויזען אויפ-צוטון. פון 100 מיטגלידער איז די צאהל געוואקסען אויף גאנצע 700. פאר'ן זעלבען יאהר איז אויך געשאפען געווארען אן'אמבולאטאריום, וואס שטעהט אונטער דער לייטונג פון ד"ר שענקער. דער „לינת הצדק" ארבייט אבער נישט בלויז אויפ'ן געביט פון היילוועזען נאר ענטוויקעלט אויך א ברייטע געזעלשאפטליכע טעטיגקייט. אזוי האט דער „לינת הצדק" פערטיילט 800 קערץ קוילען פאר ארימע, האט אויסגעבויט א זומער-קאלאניע אין ווערט פון 30 טויזענד ז'ל., וואו עס זענען אויס-געהאלטען געווארען 195 קינדער, יעדעס קינד צו 4 וואכען, בעקומענדיג 5 מאל טעגליך נאהרהאפטע מאכלים. די לעב-האפטע טעטיגקייט פון „לינת הצדק" האבען מיר צו פערדאנקען דעם ענער-גישען פרעזעס ה' מאנדעל, וואס איז ווייטער אויסגעקליבען געווארען אין שפיץ פון דער נייער פערוואלטונג. ער נעמט איצט אונטער די איניציאטיווע צו שאפען א שלאף-פאוויליאן אויף די זו-מער-קאלאניעס און א ריהע אנדערע וויכ-טיגע אונטערנעהמונגען מיט'ן צוועק צו פערבעסערן דעם היגיענישען מצב פון דער היגער יודישער בעפעלקערונג.

• • •

ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע איז פארגעקומען א פייערליכע עפענונג פון'ם נייעם ספארט-קלוב „מכבי", וואס צעהלט שוין 200 מיטגלידער. ביי „מכבי" זענען פארהאן א טורנ-פאנג-סעקציע, א פוטבאל-סעקציע. א אַלע-

פוק-סעקציע. אין דער שפיץ פון ספארט קלוב שטעהט ראטמאן מיכאל שמאהל.

• • •

אין פאביאניץ האט מען לעצטענס צוגעמאכט עטליכע יודישע בעקערייען, הלילה נישט אזוינע, וואס געפינען זיך אין קעלערן, נאר אין פארטער-וואוינונ-גען. דאס האט צווישען די היגע יודישע בעקערס ארויסגערופען א גרויסע בהלה. עס דראהט עטליכע פאמיליעס צו פער-בלייבען אהן ברויט. די בעקער שיקען א דעלעגאציע צו דער מאכט אינטערווע-נירען.

• • •

דער ארעסט פון בירגערמייסטער יאנ-קאווסקי, וואס שטעהט אין צוזאמענ-האנג מיט די מיסברויכען, וואס זענען בשעתו ענטדעקט געווארען אין מאגיס-טראט, צוליב וואס עס איז אויך ארעס-טירט געווארען דער געוועזענער פ.פ.ס.'ישער לאווניק פלוסקאווסקי, האט אין שטאט ארויסגערופען א געוואלטיגע סענ-סאציע. דער בירגערמייסטער יאנקאוו-סקי איז אין שטאט געווען זעהר בעליבט און פיל יודישע און קריסטליכע בירגער פון דער שטאט אינטערווענירען, אז מען זאל איהם בעפרייען אויף קויציע.

• • •

אין די היגע גרויסע שוהל איז פאר-געקומען א פראטעסט-פערזאמלונג געגען די געשעהענישען ביים כותל מערבי. עס איז בעשלאסען געווארען צו שיקען א דעפעשע צום פעלקער-בונד, וואס די היגע קהלה האט באלד צוגעטראגען מא-קי גענומען.

• • •

די באלפור-דעקלאראציע איז דא גע-פייערט געווארען אויף א געהעריגען אופן. ח' גרינבוים האט אין אלט-שטאטישען און נייע-שטאטישען „מזרחי" גערעדט פאר א גרויסען עולם וועגען דער בעדיי-טונג פון דער באלפור-דעקלאראציע.

• • •

דער סאכאטשאווער רבי, וואס האט ביז אהער געוואוינט אין אמוואצט, ציהט זיך איבער קיין פאביאניץ. אויף מיי-דאנא גאס איז שוין געדונגען געווארען א גרעסערע וואוינונג און אין שטאט גרייט מען זיך צו א פייערליכען קבלת-פנים.

גרויסע גנבות און שווינדלערייען אין דער יודישער סוחרים-באנק אין קאליש

דירעקטאר פון דער באנק ה' מייזנער אנטלאפען פון שטאט.

קאליש (טעלעפאניש) דעם פאריגן דאנערשטאג איז ארויסגעקומען א קאנט-ראל-קאמיסיע פון רעוויזיאנס-פערבאנד אין ווארשא און דורכגעפיהרט א לוס-טראציע אין דער היגער קאאפעראטיווער יודישער סוחרים-פערבאנד. ביי קאנטרא-לירען די ביכער איז פעסטגעשטעלט גע-ווארען, אז אין דער קאסע פעהלט א סומע פון 75 טויזענד זל. און 50 טוי-זענד זל. איז צוועקגעגעבן געווארען אהן אונטערלאגע. ווען די קאמיסיע האט געשיקט נאכ'ן דירעקטאר פון דער באנק ה' מייזנער נאך ערקלערונגען, האט מען איהם נישט געפונען. ס'האט זיך ארויס-געשטעלט, אז דירעקטאר מייזנער איז מיט א פאר שעה צוריק אנטלאפען פון קאליש.

דער ענין איז איבערגעגעבן געווא-רען צו דער פראקוראטור.

נעכטען שבת איז דער פרעזעס פון דער באנק ה' יערושעווסקי ארויסגערופען געווארען מיט דער גאנצער פערוואלטונג אויף א פערהער צום אויספארשונגס-ריכטער. נאך די אפגעגעבענע ערקלע-רונגען האט מען זיי לעת עתה בעפ-רייט.

די אפערע אין דער סוחרים-באנק האט געמאכט א געהאלדיגען רושם אין סוחרישע קרייזען פון קאליש.

לאדזער טאגעבלאט

די רעדאקציע נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אוונט.
ניט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען ניט צוריקגעשיקט.

„Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16 :אדרעס
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

צײַטען ווי מיטעלאלטער

די יודישע צייטונגען ברענגען כסדר ידיעות וועגען קברים-שענדונגען און פראפאנאציע פון יודישע בית-עלמינס אין דייטשלאנד. די לעצטע טעג איז דערצעהלט געווארען וועגען 65-טען פאל פון א קברים-שענדונג אין א שטעטעל, וואו מען געפינט שוין אפילו נישט קיין לעבעדיגען יוד... אין א געוויסען זין איז עס שוין א „יובילעאום", וואס צווינגט אונז זיך צו פערטראכטען איבער דער דאזיגער מערקווירדיגער ווילדקייט און זאאלאגיש-צעפרעסענער שנאה. עס איז ממש נישטא קיין ווארט, צו בעצייכנען די ווילדקייט פון אזוינע פראפאנאציעס. נישט האבענדיג די פולע מעגליכקייט ארויסצווייזען דעם כעס לגבי די לעבעדיגע — ברענגען עס די נרוים-מוטיגע „העלדען" צום אויסדרוק בנוגע די טויטע... עס איז שווער צו זאגען, ווער עס זענען די כוליגאנעס און וועלכע מריזען זיי שטאמען. וואר-שיינליך זענען עס די, וועלכע קענען זיך נישט צוגעוואוינען צום געדאנק, אז די „רעפובליק" בלייבט די רעגירונגס-פארם פאר'ן דייטשען „רייך", און די, וועלכע שרייען כסדר „נידער מיט דער יודען-רעפובליק", ד. ה. די „דעמאקראטיע" פון היטלער'ס חברה...

מערקווירדיג, וואס ביי די אלע 65 פאלען איז דער זיכערקייטס-מאכט נישט געלונגען צו געפינען די שענדער-כוליגאנעס. הגם די יודישע קהלות האבען צו דיים צוגעזאגט בעשטימטע גרויסע פרעמיעס, צו זאגט עס נישט עפעס וועגען דער געשולטער און דירעקטער דייטשער פאליציי, ווען דער אביעקט איז אנ'אנפאל אויף יודען?...

די יודישע מארטירעלאגיע דערצעהלט, אז ווען מען האט יודען אויף זייער לאנגען וואנדערוועג ארויסגעטריבען פון א געוויסען לאנד, האבען די זיך יאמערליך געזעגענט מיט זייערע בית-עלמינס, מיט זייערע פריינד און נאהענטע, מיט א וועהטאג אין הארצען האבען זיי פערלאזט דאס לאנד, אין וועלכער עס זענען געבליבען גאנצע דורות נאהענטע; מיט בלוטענדע הערצער האבען זיי איבערגעלאזט זייערע מצבות, כדי צו טראגען מיט זיך אין ווייטערדיגען וועג פון לייד און חרפה און מיט זארג נע-וויראכט ווענען גורל פון די טויטע, וועלכע בלייבען אין די הענט פון די שונאים און קענען אין דער בלינדער שנאה פראפאנירט ווערען. דאס אלץ דערמאנט דאך אן מיטעלאלטער און פינסטערניש פון אפגעשטאנענע עפאכען. אבער היינט צו טאג — אין דעם רעפובליקאניש-דעמאקראטישען דייטשלאנד? — כ'גלויבט זיך קוים...

מ. קאגאנאוויטש.

ענטדעקט יודען אין אפריקאנער מדבר

פראנצויזישער לופט-פליהער געפינט גרויסע יודישע קהלה צווישען ווילדע מענשען אין אפריקא.

פאריז. — אין רעכטען מיטען פון דער טרוקענער וויסטע אין אפריקא געפינט זיך א יודישע קהלה פון עטליכע טויזענד מענשען. ארום און ארום געפינען זיך ווילדע און האלב-ווילדע שבטים, וועלכע ווארפען זיך א כחר אויף אלע דורכפאהרענדע און בעראבעווען און ער-מארדען פיל פון זיי. און זיי, די יודען, זענען די איינציגע ציוויליזירטע מענשען פון דער געגענד. זיי נעהמען אויף מיט גרויס גאסטפריינדשאפט אלע, וועלכע ווערען דארט פערפאלען.

אט דעם אינטערעסאנטען בעריכט האט געבראכט מ. רענע לעבלאן, דער פראנצויזישער קאנסול אין אקרא, א שטאט אין מאראקא. ער דערצעהלט, ווי ער האט דורך א צופאל זיך געמוזט ארונטערלאזען מיט אנ'עראפלאן אין דער סאהארא-וויסטעניש, אבער אנשטאט אנ-צוטרעפען ווילדע בעדואינער שבטים, האט ער דארט ענטדעקט א יודישע קהלה, און זי האט איהם וואונדערליך בעהאנדעלט. עס איז אויסגעקומען, זאגט ער, אזוי ווי א רייזענדער, וואס דורשט נאך א ביסעל וואסער און געפינט פלוצלונג א טייכעלע, און ווערט דארט דערפרישט. דאס טייכעלע איז זיין בעסטער פריינד, אזוי זענען די יודען געווען זיינע בעס-טע פריינד, און זיי האבען איהם נישט נאר דערפרישט, נאר פשוט געראטעוועט פון ארייפאלען אין געפעהרליכע הענד.

לעבלאן דערצעהלט, ווי ער און אנ-דערע זענען געפלויגען, אום צו מאכען א לאנד-קארטע פון דער סאהארא-וויסטע. זיין עראפלאן איז פלוצלונג קאליע געווארען, און ער האט זיך געמוזט ארונטערלאזען. לעבלאן האט געוואוסט, אז די בעדואינער בעראבעווען אלע, וואס קומען זיי אין די הענד אריין, אדער נעהמען זיי אלס משכנות און פאר-לאנגען א ריזיגע סומע אויסלייז-געלד. ער האט דעריבער זיך געשראקען, אז ער וועט האבען דעם זעלבען גורל, אויב עס וועט איהם איבערהויפט געלינגען צו דערלאנגען זיך ערגעץ אין מדבר.

צום סוף האט ער געהאט א גאר דער-פרעהענדען „סורפריז". אנשטאט ווילדע, אדער האלב-ווילדע מענשען, איז באלד נעבען זיין עראפלאן ערשינען אנ'עולם, אינגאנצען אין ווייסען און מיט צייכענס געלאזט וויסען, אז ער, דער פליהער איז זייער אנ'אנגעלעגטער גאסט.

דאס איז איהם געווען כמעט ווי אומ-גלויבליך, אבער די מענשען האבען באלד דורך זייער האנדלונג בעוויזען, אז זיי ווילען איהם טאקע געבען א וואַ-רימען ברוך הבא. זיי האבען איהם גע-נומען אין דער וואוינונג פון עלטסטען צווישען זיי, און מען האט איהם דארט געוואשען די פיס, לויט דער אלטער צערעמאניע, וואס ווערט דערמאהנט אין דער תורה. אין דעם דאזיגען איינפאכען הויזעל האט מען איהם איבערגעגעבען דאס שענסטע צימער, און מען האט איהם געזאגט, אז ער דארף אפעסען און זיך אויסרוהען, איידער זיי וועלען איהם בעלעסטיגען מיט זייערע רמז.

די דאזיגע פריינדליכע העכסט-ציווי-ליזירטע מענשען, האט לעבלאן אויסגע-פונען, זענען יודען און זיי רעדען א מין אראביש. איינינגע פון די עלטערע רעדען א שפראך, וואס בעשטעהט פון פראנצויזישע און מאראקאנישע ווערטער.

זייער הויט איז טונקעל, אזוי ווי פון קופער, און זיי געהען אנגעטון אין ווייסע, לויזע קליידער, אזוי ווי אין די אמאליגע צייטען. די מעהרסטע מענער האבען שעהנע בערד, און זיי בעשעפטיגען זיך מיט האדעווען שאפען, רינדער און קעמלען. זיי זענען זעהר גוט בעהאַ-וואנט אין דער תורה און תלמוד, און איניגע פון זיי האבען זייערע אייגענע געשריבענע פרושים אויפ'ן תלמוד.

אנ'איינהייטליכער פראנט פון „מזרחי" און „הפועל-המזרחי" אין ארץ-ישראל.

ירושלים, (י.ט.א.) די מזרחי-ארגאניזאציע אין ארץ-ישראל האט געשלאסען מיט דער מזרח'יסטישער ארבייטער-ארגאניזאציע „הפועל-המזרחי" אנ'אפמאך פון אנ'איינהייטליכען פראנט לגבי אלע ארויסטרעטונגען פון ביידע ארגאניזאציעס אין ארץ-ישראל.

ווי בעקאנט, איז דער „הפועל-המזרחי" געווען ביז-איצט אין א קאנפליקט-צושטאנד מיט דער מזרחי-ארגאניזאציע צוליב מיינונגס-פערשידענהייטען אויפ'ן לעצטען מזרחי-קאנגרעס אין דאנציג אין אויגוסט ה. י.

אבגעפאהרען א שיף מיט עולים קיין ארץ-ישראל.

קאנסטאנץ (י. ט. א.) מיט דער פראנצויזישער שיף „אזיא" זענען אבגע-פאהרען קיין ארץ-ישראל 84 עולים.

פון די 84 עולים זענען 18 געווען פון רומעניען, 26 פון אנדערע איירא-פעאישע לענדער, 40 פון פוילען.

3 מיליאן קראן אויף א רע-פרעזענטאנץ-הויז פון א יודישער קהלה.

אוזשהאראד, (טשעכאסלאוואקיי) (י.ט.א.) די יודישע קהלה-פערוואלטונג אין אוזשהאראד, די הויפט-שטאט פון קארפאטער-רוסלאנד, האט אסיגנירט א סומע פון 3 מיליאן קראן אויף בויען א רעפרעזענטאנץ-הויז, אין וועלכע עס זאלען זיך געפינען א יודישע פאלקס-שולע, א שוהל, זיצונגס-זאלען, א כשר'ע בעקעריי, וואוינונגען פאר די בעאמטע אין די קהלה-ביורא'ס.

די טעטיגקייט פון „הילפס-פעראיין" אין דייטשלאנד.

בערלין, (י.ט.א.) אין איינעם פון די גרעסטע בערלינער זאלען איז פאר-געקומען א פערטראגס-אוונד פון „הילפס-פעראיין פון דייטשע יודען". א רייהע רעדנער האבען גערעדט וועגען דער טעטיגקייט פון „הילפס-פעראיין" ארום ערטיילען הילף די יודען פון די מזרח-לענדער. פיל אנוועזענדע האבען זיך אנ-געשלאסען אלס מיטגלידער צום „הילפס-פעראיין".

די אקציע אין אמעריקא פאר די רוסישע יודען

(בריף פון ניו-יארק, ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט") — פון ב. סמאליאר

די לאגע פון די אזוי-גערופענע „דעק-לאסירטע" יודען און די קליינע שטעט-לעך פון סאוויעט-רוסלאנד האט אנגע-הויבען צו זעהן די אויפמערקזאמקייט פון אמעריקאנער יודענטום, און היינטיגע וואך איז אין בילטמאר-האטעל פארגע-קומען א קאנפערענץ פון א גרופע יודי-שע הילפס-טוער אין ניו-יארק, וואו עס זענען אויסגעארבייט געווארען פלענער ווי אזוי צו העלפען דעם מיליאן יודען, וואס האט אין רוסלאנד נים פון וואנען צו לעבען.

די דאזיגע קאנפערענץ איז גערופען געווארען דורך ד"ר דוד לוואוויטש, דעם מיטגליד פון דער אלוועלטליכער „ארט" ארגאניזאציע. ד"ר לוואוויטש איז נים לאנג צוריק געקומען פון רוסלאנד. ער האט געזעהן ווי עס לעבען און מוטשען זיך די יודען פון די קלענערע שטעט-לעך אין ווייס-רוסלאנד און אוקראינע. די גרוסע, וואס ער האט דערפאר אויף דער קאנפערענץ איבערגעגעבען, זענען געווען אזעלכע, וואס האבען אנ'איבריג מאל איבערצייגט, אז די יודען פון אמעריקא דארפען זיך איצט נעמען צו העלפען די יודען פון רוסלאנד נים בלויז דורך קאלאניזאציע, נאר אויך דורך אינדוסטריאליזאציע.

דער „ארט" אין רוסלאנד גים זיך שוין פון לאנג אפ מים דער ארבייט פון אינדוסטריאליזירען די דארטיגע יו-דישע מאסען און פערוואנדלען זיי פון לופט-מענשען אין פראדוקטיווע ארבייטער. איצט איז דעם „ארט" געלונגען צו קריגען פון דער סאוויעטישער רע-גירונג א ערלויבניש אויף ארייננצופיהרען קיין רוסלאנד מאשינען און געצייג אויף א סומע פון דריי מיליאן דאלאר. די דאזיגע ערלויבניש וואס דער „ארט" האט נעקריגען קען זעהר פיל העלפען די יודען אין רוסלאנד, אויב זייערע קרובים אין אמעריקא וועלען זיי ריכטיג אויסנוצען.

עס איז א פעסטגעשטעלטער פאקט, אז צווישען 60 און 70 פראצענט יודען אין די קלענערע סאוויעטישע שטעטלעך לעבען איצט בלויז אויף דעם געלד, וואס זיי קריגען פון זייערע קרובים אין אמעריקא. דאס דאזיגע געלד, ווען עס קומט אן פון אמעריקא געהט עס אוועק אויף שפייז און ברענגט נישט קיין שום ממשותדיגע און רוהענדע הילף. אנ-דערש וואלט געווען די לאגע, ווען אנ-שטאט געלד זאלען די אמעריקאנער יודען שיקען צו זייערע קרובים אין רוס-לאנד מאשינען און געצייג. האבענדיג געצייג, קענען די דעקלאסירטע יודען זיך אויסלערנען א מלאכה און ווערען בעלי-מלאכות. א בעל-מלאכה אין רוס-לאנד איז היינט-צו-טאג מעהר פריווי-ליגירט ווי אייגער, וואס טוט גים קיין פראדוקטיווע ארבייט.. די אמעריקאנער קרובים קענען דערפאר העלפען זייערע קרובים אין רוסלאנד אויף א דאפעלטען אופן אויב זיי וועלען זיי שיקען געצייג אנשטאט מזומן-געלד. א דאנק די צוגע-שיקטע מאשינען און געצייג וועלען די אמעריקאנער קרובים פערוואנדלען זייע-רע קרובים אין רוסלאנד אין בעלי-מלאכות און וועלען זיי דערמיט אויך שטעלען אין א מעהר פריווילעגירטע לא-גע ווי זיי זענען איצט. ווען זיי קריגען די פאר דאלאר פון אמעריקא און עסען זיי אויף.

אין רוסלאנד גופא האט דער פלאן פון „ארט" וועגען קריגען געצייג אנ-שטאט מזומן געלד ארויסגערופען א היפשע פרייד צווישען די יודען, וואס האבען קרובים אין אמעריקא. איצט איז נישטא אין גאנץ רוסלאנד קיין איינ-ציגער יוד, וואס זאל נישט וועלען ווער-ווערן א בעל-מלאכה. דער אפשטעל איז בלויז אין דעם מאנגעל פון מאשינען און פון רויה-ווארג, וואס פילט זיך זעהר שטארק אין רוסלאנד. איצט אבער ווען די מאשינען און אויך א טייל פון דעם רויה-ווארג וועלען קענען צוגעשיקט ווע-רען פון אמעריקא, וועט עס געבען א מעגליכקייט היפשע הונדערטער יודען זיך צו שטעלען אויף זייערע אייגענע פיס און מים דער צייט פערשפארען ארויסקוקען אויף די נדבות וואס זיי קרי-גען פון זייערע קרובים אין אמעריקא.

דער פלאן פון „ארט" וועט זיכער בא-געגענט ווערען אין אמעריקא מים דעם-זעלבען גרויסען אינטערעס, וואס ער איז בעגעגענט געווארען צווישען די יו-דען אין רוסלאנד. יעדער אמעריקאנער יוד וואס האט א קרוב אין רוסלאנד און וויל איהם העלפען וועט זיך אנכאפען אין דעם פלאן פון „ארט". איבערהויפט נאך ווען דער „ארט" מאכט מעגליך פאר די אמעריקאנער יודען צו שיקען געצייג קיין רוסלאנד אויף קליינע ווע-כענטליכע אויסצאהלונגען. די סומע, וואס יעדער איינער שיקט במילא קיין רוסלאנד וועט ער איצט קענען אויסצאה-לען אין וועכענטליכע אפצאהלונגען צו די פירמעס, פון וועלכע דער „ארט" וועט קויפען די געצייג פאר דעם רוסי-שען קרוב. דאס ביורא פון אמעריקאנער „ארט" וועט נאר דארפען נוטהייסען דעם קרעדיט פון דעם אמעריקאנער קרוב.

די רעגיסטראציע פון יענע, וואס זיי-נען פעראינטערעסירט צו שיקען געצייג פאר זייערע קרובים אין רוסלאנד, האט זיך אנגעהויבען אין ניו-יארקער ביורא פון „ארט". איצט קלויבט זיך דער „ארט" אנצוהויבען אזא רעקלאם-קאמפאניע אויך אין א רייהע אנדערע שטעט פון אמעריקא. דער פלאן, וואס דער „ארט" וויל איצט דורכפיהרען, איז פון אזא ריזיקער ווילטיגקייט פאר די יודען אין רוסלאנד, אז קיינער צווייפעלט נישט אין זיין פראקטישקייט. די קאנפערענץ, וואס איז פארגעקומען אין בילטמאר-האטעל, האט עס בעשטימטינגס די דאזיגע קאנפערענץ האט געוויזען, אז אין אמעריקא הויבט זיך איצט אן צו ענטוויקלען אנ'אמת'ע ברייטע הילפס ארבייט לטובת די דעקלאסירטע יודען אין רוסלאנד, אנ'ארבייט וואס וועט זיין באזירט נישט אויף צדקה, נאר אויף געזונדע פראדוקטיווע פרינציפען.

איבער צעהן טויזענד איינוואנדערער זענען ארייננגעקומען קיין אמעריקא פאר די לעצטע נייז חדשים, אין די אנפאנג-מאציע, וואס דער „הויאס" האט היינ-טיגע וואך פערעפענטליכט.

צעהן טויזענד יודישע אימיגראנטען זענען נאטירליך א קליינע צאהל אין פערגלייך מים די מאסען אימיגראנטען, וואס פלעגען קומען קיין אמעריקא אמאל לאנגע יאהרען. דער עלעמענט פון די דא-זיגע אימיגראנטען איז איצט אויך אינגאנצען אנ'אנדערער, ווי אמאל, די גרעסטע טייל פון די ארייננגעקומענע צעהן טויזענד מוזען בעשטעהן פון על-טערע מענשען, וואס זענען געקומען קיין אמעריקא צו זייערע קינדער. קיין יו-נגער איז צווישען די אימיגראנטען נישטא.

וואלט מען דאך געקענט מיינען, אז אין אמעריקא איז באמת נישטא קיין פלאץ פאר נייע איינוואנדערער — ווייזט זיך ארויס, אז אונטער נארמאלע אומ-שטענדען וואלט אמעריקא געקענט אן אי-בערקאכען א פיל גרעסערע איינוואנדע-רונג, ווי די אוצטיגע קוואטע.

וועגען דעם, אז די אימיגראציע-פראגע וואלט אנדערש געראטען געלעזט וועג-רען נים בלויז אין אמעריקא, נאר אויך אין קאנאדע, וואס דא היינטיגע וואך געדעדט סען דזשאן אייוד, דער פרעזי-דענט פון דער קאנאדישער האנדעלס-באנק אין מאנטרעאל. סער דזשאן האט אנגעוויזען, אז קאנאדע נויטיגט זיך אין א גרעסערער בעפעלקערונג, און דאדורך דערפאר אנדערש לעזען די אימיגרא-ציע-פראגע ביי זיך אין לאנד.

אין זיין רעדע האט דער קאנאדי-שער שטאטס-מאן אנגעוויזען, אז זינט דער מלחמה האט אמעריקא און קאנאדע אויף אזוי פיל פראגרעסירט אין אלע דוסטריעלע אונטערנעמונגען, אז ער

(ענדע זעהט זייט 6)

ווי לעבט זיך יודען אין מעקסיקא

די ערשטע צייט פיהלען זיך די ניי-אנגעקומענע יודען דא נישט גוט, שפעטער ארדנען זיי זיך איין, מאכען א לעבען און ווערען צופרידען.

(א בריף פון מעקסיקא),
פון ח. בוראוויך

איך בין שוין כמעט 6 יאהר דא אין מעקסיקא. מעקסיקא איז א הערליך לאנד. דאס גאנצע יאהר איז זומער. די נעכט זענען אביסעל קיהל, אזוי ווי ביי אונז זומער אין פוילען. די נאטור איז וואונדערבאר. שטעלט זיך פאר א גרוי-סען, אומגעהויער גרויסען טאל, א 500 מייל אין דער לענג און דער ברייט, ארומגערינגעלט מיט הויכע בערג פון אלע זייטען. איין בארג, דער העכסטער, איז בעדעקט מיט אייז אי זומער, אי ווינטער, און דאס איז א וואולקאן. יע-דע דריי-פיר הונדערט יאהר עפענט זיך אויף דער וואולקאן און מאכט חרוב די גאנצע געגענד ארום. דאס איז דער פאפא-קאטעפעטל, ווי מ'רופט איהם דא .Popo

הלומען, בלומען, וואו איהר געהט און שטעהט, אין גאנצען לאנד. אין מעקסיקא גופא זענען דא אהן א שיעור גערטנער און דער שעהנסטער פון זיי איז טשאפולטעפעק. עס געדויערט א פאר שעה דורכצוגעהן איהם אין דער לענג און א האלבע שעה אין דער ברייט. הויך אויף א בארג איז אויסגעבויט דער שלאס, וואו ס'האבען פריהער געוואוינט די וויצע-קעניגען פון שפאניען און איצט—די פרעזידענטען.

זעלטען טרעפט איהר אזוינע, וואס שטויסען זיך אין גאס, וואס זידלען אומבעקאנטע, אדער שקצים, וואס ווארפען שטיינער. אלע מעקסיקאנער ביז צו די נידעריגסטע, ווייסען זיך ווי צו בענעמען. עס טרעפען דא באנדיטען-אנפאלען, אבער וואו טרעפען זיי זיך נישט?

איך וויל דא טאקי דערצעהלען וועגען א רציחה פון א היגען יודישען בעקער, מיט עטליכע וואכען צוריק. צוויי בעקערס זענען זיי געווען, שותפים—קאץ און גארעליק. קאץ פלעגט ארבייטען ביינאכט, גארעליק בייטאג. קאץ איז געקומען האלב צוועלף ביינאכט. אפגעשלאסען דעם שלאס, אויפגעעפענט די טיר און ארייננגעלאזען די 5 ארביי-טער. אויף מארגען האט מען איהם גע-פונען א טויטען מיט 6 וואונדען אין קאפ, די קאסע אינגאנצען אויסגעלע-דיגט. די פינף ארבייטער זענען פער-שוואונדען און ווערען איצט געזוכט פון דער פאליציי.

ווי לעבט זיך דא די יודען אין מעק-סיקא? וויפיל יודען זענען דא פאראן? קען מען מאכען א לעבען? לוינט צו-גויפאהרען די זאכען און אוועקפאהרען קיין מעקסיקא? איז פאראן דא א עתיד פאר יודען? דאס זענען די פראגען, וואס יענע יודען, וועמען ס'געהט נישט גוט, ווילען פרעגען.

אויף דער ערשטער פראגע וויל איך ענטפערן: יודען מאכען א לעבען אומ-טום, וואו מ'רודפט זיי נישט, וואו מ'שרייט זיי נישט נאך „זשיד", וואו מ'לאזט זיי רוהיג. איז מעקסיקא אזא לאנד? — דערוויל יא. פון יודען-שנאה ווייס מען דא נישט לעת עתה. אנדערע פעלקער קומען דא אויך אין מאסען, מעהר פון אלע די אראבער פון סיריען, פאלעסטינע, לבנון. א כך פון זיי זענען דא געוואלדיג רייך געווארען, זיי ציילען א סך מיליאנערן. נישט לאנג איז ארויס א בעגרענצונג געגען זיי, מ'וועט נאר ארייננלאזען די, וועלכע האבען 10,000 פעזאס, אדער די, וואס פאהרען צו קרובים.

קיין יודישע מיליאנערן זענען דא דערווייל נישטא. די פאמיליע סוראזקי פון ביאליסטאק, די פאמיליע כיגיטש פון מינסקער גובערניע, די פאמיליע רויטמאן-ערדמאן פון אדעס רעכענען זיך צווישען תקיפ'ערע. צווישען די שפאנישע יודען איז דא בעקאנט אלס דער רייכסטער קאפאן, א מיליאנער, וועלכער האט אנגעהויבען אלס א קליינ-הענדלער מיט עטליכע און צוואנציג יאהר צוריק.

אונזערע יודען שטעהען אבער ווייט העכער אין אינטעליגענץ, פעהיגקייט אין שטייגער פון לעבען, ווי די שפא-ניאלען און קיין גרויסע פריינדשאפט הערשט נישט צווישען די ביידע יודישע צווייגען. די רוסיש-פוילישע יודען גע-פינען זיי פאר „עפגעשטאנען" און מא-ראליש נידעריגער. זיי זאגען, אז מיר זענען נישט פרום, ארבייטען אום שבת און יום-טוב, היטען נישט אפ די מצוות.

ווי געהט עס אונזערע יודען? בלויז מיט קליינע אויסנאמען, אז אונזערער א יוד קומט אהער, געפעלט איהם קיין זאך גישט. די שפראך פערשטעהט ער נישט, די סביבה איז פרעמד, פערדינען גלייך קען ער נישט, האט ער נישט קיין געלד, דארף ער געהן לייהען און בעטען און זוכען און דאס איז נישט אנגענעהם. האט ער יא, האט ער מורא ארייננצושטעקען זיין געלד. אזוי געהט ער ארום און קלאגט אויף זיינע יאה-רען, פארוואס ער איז אהער געקומען.

געהען אבער אריבער א פאר חדשים, און איהר דערקענט אינגאנצען נישט דעם יודען. ער ווערט א גאנצער סוחר. דער גאנג זיכער, דער קוק פעסטער, די שפראך לערנט ער ביסלעכווייז אויס, צו וואס ער נעמט זיך, דערביי בלייבט ער, ענטוויקעלט זיין געשעפט אין א פאר יאהר שפעטער זיצט ער פעסט און ווייס, אז ער האט צו מעקסיקא נישט צוגעלעגט.

אין דער שטאט מעקסיקא זענען איצט פאראן 8000 יודען, מענער, פרויען און קינדער פון פוילען, גאליציען, רוס-לאנד און ליטע. די יודישע שולע ער-בייט דא זעהר פלייסיג אונטער דער לייטונג פון א ספעציעלער געזעלשאפט, וואס האט זיך דא געגרינדעט. די אר-טאדאקסען האבען אויך זייער אייגענע שולע און א בית-מדרש „נדחי ישראל". זיי האבען איצט אויך געגרינדעט א חברה-קדישא מיט אנ'אייגענעם בית-עולם מיט 300 פעזאס איינצאהל-געלד אין פאל פון טויט און פרייע קבורה.

די ציוניסטען האבען דא זייער איי-גענעם קלוב. די ראדיקאלען און קאמו-ניסטען זיך אויך יעדער זייער אייגע-נעם קלוב.

די לעצטע נייעס אין מעקסיקא איז, אז „נדחי ישראל"-שול געהט ארויפברענ-גען אהער א רב, וואס איז איצט רב אין א גרויסער שטאט אין רוסלאנד.

* * *

זינט עטליכע חדשים קומען דא פאר ערד-ציטערנישען. פלוצלונג הויבט זיך אן צו טרייסלען פון אלע זייטען, און ס'שווינדעלט דער קאפ. שטארקע ערד-ציטערנישען קומען פאר אין אנדערע שטאטען פון מעקסיקא, בעזונדערס אין שטאט אאכאקא, וואו גאנצע שטעט און דערפער ווערען רואינירט. אבער, אז ס'ציטערט דארטען, ציטערט אויך ביי אונז, אין א קלענערער מאס. צום גליק קומט מען אפ בלויז מיט א ביסעל שרעק..

לאדזשער כראניק.

ראנק-בריוו פון מארשאל פילסודסקי און מלוכה-פרעזידענט צו דער לאדזשער קהלה

(ג) אין דער קהלה-קאנצעלאריע איז דערהאלטען געווארען א דאנק-שרייבער פון פערזענליכען סעקרעטאר פון מארשאל פילסודסקי, ה' נוצקעוויטש פאר די וואונשען פון דער לאדזשער קהלה צום מארשאל אין צוזאמענהאנג מיט'ן 10. יאהרטאג פון פוילען'ס אומאפהענגיגקייט.

א דאנק איז אויך דערהאלטען געווארען פון מלוכה-פרעזידענט פאר דער בעגריסונג פון דער לאדזשער קהלה אונ'ם טאג פון 11. נאוועמבער.

נייער פאווילאן אין קאכאנובקא

פארגעסטערן זונטאג איז אין שפיטאל „קאכאנובקא" פארגעקומען דער חנוכת-הבית פון'ם ניי-אויסגעבויטען פאווילאן און'ן נאמען פון ד"ר כודסקי. צו דער פייערונג זיינען געקומען פארשטעהער פון דער רעגירונגס- און קאמונאלער מאכט און פיל איינגעלאדענע געסט.

דער פאווילאן, וואס איז געבויט לויט'ן פלאן פון ארכיטעקט מינקעוויטש קאן אריינגעמען 100 קראנקע.

די פערזאמעלטע האבען געשפענדעט אויף שפיטאל-בעטען.

דער שפיטאל-קאמיטעט ווענדעט זיך צו דער לאדזשער געזעלשאפט מיט דער בקשה צו שפענדען פאר'ן שפיטאל און נאמיר פאר דעם צוועק.

דאס שליסען די וואורשט-געשעפטען 7 אווענד

בעדראהט די עקזיסטענץ פון הונדערטע יודישע ארבייטער

מעמאריאל פון די לאדזשער וואורשט-פאבריקאנטען צום האנדעלס-מיניסטער און צום לאדזשער מאגיסטראט

(:) אין צוזאמענהאנג מיט דעם דעקרעט פון מלוכה-פרעזידענט וועגען נארמירען די האנדעלס-שעה'ן האבען זיך די היגע וואורשט-פאבריקאנטען געווענדעט מיט א מעמאריאל צום האנדעלס-מיניסטער, אין וועלכען ס'ווערט אנגעוויזען, אז דאס נארמירען די האנדעלס-שעה'ן קאן אויסגעטייטשט ווערען לרעת פאר די וואורשט-געשעפטען. אין דעם מעמאריאל ווערט אנגעוויזען, אז דער פערקויף אין די כשר'ע וואורשט-געשעפטען הייבט זיך ערשט אן 11 פארמיטאג און דאס לייזונג אין די געשעפטען איז ערשט פון 7 אווענד. דעריבער מוזען די געשעפטען פון כשר'ע וואורשט אפען זיין ביז 12, לכל הפחות ביז 11 אווענד.

אין דעם מעמאריאל ווערט אויך אונטערגעשטראכען, אז דאס רוב ארבייטער און אנגעשטעלטע, וועלכע ווערען פריי 7 אווענד פון דער ארבייט, געהען ערשט דאן איינקויפען וואורשט צום אווענד-ברויט.

דער זעלבער מעמאריאל איז אויך אפגעשיקט געווארען צו דער האנדעלס-אפטיילונג ביים לאדזשער מאגיסטראט מיט דער ביטע נאכצוקאנטראלירען, צי די האנדעלס-שעה אין די געשעפטען הייבט זיך ווירקליך נישט אן 11 פארם.

צו דעם מעמאריאל איז בייגעלעגט געווארען א בעשייניגונג פון פליישער-ארבייטער-פעראיין, אין וועלכען די פערוואלטונג זעהט איין, אז דער ארבייטער ווי דער אנגעשטעלטער האט נישט די מעגליכקייט פאר 7 אווענד זיך צו פערשאפען וואורשט אויף אווענד-ברויט פאר זיך און זיין פאמיליע. דאס שליסען די וואורשט-געשעפטען פאר 7 אווענד וועט צונעמען די מעגליכקייט די ארבייטער זיך צו פערשאפען אנ'ארטיקעל פון ערשטען געברויך. דער פליישער-ארב.-פעראיין, האלט, אז דאס שליסען די וואורשט-געשעפטען 7 אווענד וועט אונטערברעכען נישט נאר די עקזיסטענץ פון די וואורשט-געשעפטען, נאר ס'וועט אויך צונעמען די ארבייט פון הונדערטער ארבייטער און ארבייטערינס, וועלכע זענען אין די וואורשט-פאבריקען בעשעפטיגט. דער פעראיין בעט דערום די בקשה פון די וואורשט-געשעפטען צו אונטערשטיצען. די בעשייניגונג איז אונטערגעשריבען פון פרעזעס ה' קוודא און סעקרעטאר קארפעל.

דער מעמאריאל איז ארויסגעשיקט געווארען אין נאמען פון די דריי אין לאדז עקזיסטירענדע וואורשט-פאבריקאנטען: ס. דישקין, פעראייניגטע יודישע פליישער און ד. דיאמאנט, וועלכע רעפרעזענטירען 12 אייגענע געוועלבער, 20 פיליאלס און דריי פאבריקען.

—=0=—

געפינען די באלוטער אפטיילונג פון די פייערלעשער

(ג) נעכטען איז פארגעקומען די פייערליכע עפענונג פון דער באלוטער אפטיילונג פון די לאדזשער פייערלעשער. דער נייער בנין, וואס געפינט זיך אויף זגערזשער 47 איז דעקארירט געווארען מיט אמאראנט-ווייסע פאהנער. ביים שפילען פייערלעשער-מארשען איז אין דעם נייעם בנין מיט פאראד אריינגעפיהרט געווארען אלע נויטיגע פייערלעשער-מכשירים.

אין אווענד איז פארגעקומען א באנקעט.

פון די קינאס

„קאפיטאל"

אין קינא-טעאטער „קאפיטאל" געהט איצט דער גרויסער און שעהנער שלאגער-פילם א. נ. „דער לעצטער קוש" מיט די גרויסע שוישפילער זשאהן גילבערט און יאאננא קראוופארד אין די הויפט-ראלען. דער פילם „דער לעצטער קוש" שילדערט א רייכען סאלאנאווען יונגענמאן, וועלכער איז נישט מסוגל א נראשען צו פערדינען. זיין כלה דערקענט ערשט שפעטער זיין כאראקטער און קומט צו דער איבערצייגונג, אז צווישען די נידריגע שיכטען (שפרוט-שמוגלער) געפונען זיך איידעלערע מענשען אלס איהר חתן.

דאס בילד איז רייך און זעהר שפאנענדע און שעהנע מאמענטען. בעזונדערס ציינכענט זיך אויס גילבערט מיט זיין געשיקליכקייט, פיזישער קראפט און מיט זיינע אנציהענדע אויגען, וועלכע געווינען פאר איהם די גרעסטע סימפאטיעס. יאאננא קראוופארד בעגייסטערט אלעמען מיט איהר שעהנהייט און מיט איהר שפיל.

לאדזשער קליינינקייטען

הער ערשטער שניי

געבעטען, געהאפט, געווארט און זיך קוים דערווארט. טויזענדער, צעהנדליגע טויזענדער אויגען האבען מיט פרייד און מיט שטראהלענדיגע פנים'ער געקוקט אויף די ווייסע פלימערלעך, וואס האבען זיך געשיט פון פערכמורעטען הימעל. מיט פערריסענע קעפ זענען די לאדזשער כוחרים געשטאנען און שפילערהייט מיט די ליפען א הייסע תפלה געשעפ-משעט: שיט, שיט, וואס שטארקער און געדיכטער. יעדעס שניי'עלע — א רענדעל. א שפע און א ברכה ברענגט איהר, ווייסע פוכיגע פלימערלעך...

געפאלען איז דער שניי. אבער נאר פאר צוויי. צוויי בראנזשעס האבען פון דעם שניי פראפיטירט: — דער קאלאשען-סוחר און — דער דאקטאר. פאר זיי צוויי איז דער ערשטער שניי א משיח א דערלייזער געווען. ער, דער שניי, וואס איז געפאלען אין דער שטאט פון ליים און בלאטע, וואו דער רוב גאסען זענען צוליב די קאנאליזאציע-ארבייטען מיט בערג זאמד בעלעגט. פון דעם ווייסען, פוכיגען שניי איז בלאטע געווארען. א ים פון בלאטע. האט דער זוילען-לאזער לאדזשער בירגער און דער שניי-בלאטע מיט זיינע „וועגעטאציע" שוין געשמאקט. און דערפון האבען די ביידע בראנזשעס זייער משיח געזעהען... דער זוילען-לאזער לאדזשער בירגער האט זיך גלייך זיין קאלקולאציע געמאכט: זוילען קאסט 10 זל. קאלאשען אויך נישט טייערער. אלזא, ס'קאלקולירט זיך — קאלאשען...

דער צווייטער האט זיך גאר אנ'אנדערע עצה געגעבען. ער האט גענומען א ביסעל אונטערהיסען, א שטאר און א זייט, א ברעך און געלענק — אויך די איינגענע סימע 10 זל. א וויזיט פון דאקטאר...

געפאלען איז דער ערשטער שניי. טויזענדער אויגען האבען געפינקעלט. טויזענדער ליפען האבען תפלה געטון בלחש.

אבער פראפיטירט פון דעם שניי האבען נאר צוויי: דער קאלאשען-סוחר און דער דאקטאר...

זשאן.

א „אופאדלאשטש"

אויף א 22-יעהריג יודיש מעדעל, א סוחר'טע.

(ג) אין די לאדזשער סוחר'ישע קרייזען רעדט מען איצט וועגען א פאקט, וואס צום ערשטען מאל אין דער נאך-מלחמה'דיגער האנדעלס-פראקטיק אין אונזער שטאט איז געמאכט געווארען אנ'„אופאדלאשטש" איבער דער 22-יעהריגער פרמליין טויבע פויזנער פון זשעלאזנא 8. פריילין פ., א יתומה נאכ'ן פאטער און די שטיצערין פון א 70-יעהריגער אלטער מוטער, האט 7 יאהר געהאנדעלט מיט גאלאנטעריע-סחורות אין פויזנער קאנט, פון וואס זי האט קוים דערנעהרט זיך און די מוטער, און אויסגעהאלטען די בעשיידענע וואוינונג פון 1 צימער מיט א קיך. די גאנצע צייט האט זי עהרליך געהאנדעלט מיט א ריי יודישע אלט-שטעטישע גאלאנטעריע-פירמעס, ביי וועלכע זי פלעגט קויפען איהרע סחורות.

לעצטענס איז איהר שלעכט געגאנגען. זי האט שטארק געליטען דערפון, וואס זי קען נישט צאהלען די וועקסעל-פערפליכטונגען. די פירמעס טאנדעטניק, שווארץ, טשערניאווסקי א. א. איז זי אזוי ארום שולדיג געבליבען ביז 12000 זלאטעס.

די דאזיגע פירמעס האבען, נישט-רעכענענדיג זיך מיט דעם גוטען ווילען פון דער געפאלענער יונגער סוחר'טע, אויף איהר געמאכט א „אופאדלאשטש", דערמיט איז איהר געווארען אונמעגליך ווייטער צו האנדלען, כדי צו האבען אויסצוגלייכען די חובות.

פאליציי זוכט איצט די יונגע סוחר'טע וואס איז ערגיץ אוועק זוכען מיטלען צו רעגולירען מיט איהרע קרעדיטארען.

א פערזאמלונג פון די אקטיווע קרן-היסוד-עסקנים

(—) מוצאי שבת איז אונטער'ן פארזיץ פון ד"ר ראזענבלאט פארגעקומען א פערזאמלונג פון די אקטיווע קרן-היסוד-עסקנים.

צוערשט האט ד"ר וואלדמאן רעפערירט וועגען די מעטאדען פון דער ארבייט לטובת דעם „קרן היסוד" אין דייטשלאנד. נאכדעם איז אפגעגעבען געווארען א בעריכט איבער דעם גאנג פון קאמפיין לטובת דעם קרן-היסוד, וואס האט זיך אנגעהויבען אין לאדז מיט'ן אנקומען פון דער ארץ-ישראל-דעלעגאציע. עס איז מיט צופרידענהייט פעסטגעשטעלט געווארען, אז די אקציע ענטוויקעלט זיך גוט, עס נעמען און איהר אנטייל די חשוב'סטע יודישע טוער און שטאט און אז דאס פערשטענדניש פאר דער גרויסער זאך, דעם אויפבוי פון דער יודישע נאציאנאלער היים און א"י — איז טיף אריינגעדרונגען און אלע יודישע קרייזען.

אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך אנגעוויזען געווארען אויף דעם פאקט, וואס פערדינט א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט, וואס א גרעסערע צאהל תורה-מים האבען זיך די לעצטע טעג אליין געמעלדען אין ביורא פון קה"י און דארט אונטערגעשריבען זייערע דעקלאראציעס. א ריי'הע פערזאנען האבען זיך אויך געמעלדען און געשטעלט זיך צו דער דיספאזיציע פון קה"י-קאמיטעט פאר דער זאמעל-ארבייט, צווישען זיי אנגעזעהענע יודישע בירגער פון דער שטאט, ווי אויך פון דער יוגענד. אט דער בייטשפיל וועט געווים אויך דינען פאר אנדערע אלס אנרעגונג אליין אריינצוטראגען זייערע דעקלאראציעס און ביורא פון קה"י, ווי אויך זיך שטעלען צו דער זאמעל-ארבייט.

צום סוף איז אויסגעוועהלט געווארען א עקזעקוטיווע פון 5 פערזאן, וועלכע האט די אויפגאבע אנצופיהרען מיט דער ארבייט בעת דער אקציע לטובת דעם קרן-היסוד אין לאדז. גלייכצייטיג איז אויסגעוועהלט געווארען א רעוויזיאנס-קאמיסיע פון די אנגעזעהענסטע פארשטעהער פון לאדזשער יודענטום.

א באנדע איינשלעפער אין לאדז

(§) אין דער וואוינונג פון דאהלמאן (פיעטשאזשע 69), האבען זיך אריינגעקריגען גנבים, וואס האבען די שטוביגע פערשלעפערט מיט נארקאטישע מיטלען און אונגעשטערט אויסגעליידיגט די וואוינונג. צונעמענדיג, וואס עס האט זיך נאר געלאזט. ווי עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, האט די גנבים-באנדע אריינגעשפרינצט דורכ'ן שליסעל-לאך א פער-שלעפערונגס-פראשעק און נאכדעם ווי זיי האבען די שטוביגע איינגעשלעפערט, האבען זיי מיט א נאכשליסעל אויפגעשלאסען די טיר, זענען אריין אינעווענדיג אין צימער און אויסגעפיהרט די גנבה.

א דאזאר מאכט מע' אנ'עקזעקיציע אויב'ן כהלה-עטאט.

(ג) מיט'ן איינמאהנען דעם קהלה-עטאט איז א פנים נישט שטענדיג אין ארדנונג. צו דער קהלה קומען אן אנ-קלאגעס מצד עטאט-צאהלער, אז נישט בעקומענדיג פריהער קיין צאהלונגס-צעטעל, בעוויזט זיך אומערווארטעט דער מאגיסטראט-עקזעקוטאר, וועלכער מאכט תיכף אנ'עקזעקוציע, אויב ער בעקומט נישט באלד דעם עטאט-חוב.

אזא פאל האט אויך פאסירט מיט א מיטגליד פון קהלה-ראט, ה' ב. וו. פערשטעהט זיך. אז ה' וו. איז געקומען אין דער קהלה און ענערגיש געפאדערט דעם ענין צו רעגולירען. וואס מאר א מיטלען וועט די קהלה אנעמען אזוינע פאלען צו בעזייטיגען?

אנטייל פון לאדזשער מאגיסטראט אין אקצ. געז. פאר לופט-קאמוניקאציע

(מ) דער מאגיסטראט האט בעשלאסען צוצוטרעטען צו דער אקציען-געזעלשאפט „לאט", וואס הויבט אן דעם 1. יאנואר צו עקספלאאטירען די לופט-ליניעס אין פוילען. לאדז וועט בעזיצען אקציעס אויף א סומע פון 240.000 זל. סך הכל וועט דער קאפיטאל פון דער געזעלשאפט בעטרעפען 8 מיליאן זל. דערפון וועט די רעגירונג האבען אנ'אנטייל אויף 60 פראצענט.

פערהיטונגס-מיטלען

איז קאמף מיט לאנגטערמיניגע קרעדיטן.

(§) ווי מיר האבען שוין מעהרערע מאל מיטגעטיילט, האבען די ווירטשאפטליכע קרייזען פון אונזער שטאט אונטערגענומען א אקציע צו פערקירצען די וועקסעל-טערמינען, אויפ'ן סמך פון די מעמאריאלען, וואס די ווירטשאפטליכע קרייזען האבען געשיקט צו דער צענטראל מאכט, זענען אין פינאנץ-מיניסטעריום פארגעקומען זיצונגען, אויף וועלכע עס איז בעשלאסען געווארען אויסצוארבייטען פארשריפטען, וואס האבען דעם צוועק אונמעגליך צו מאכען די סוחרים אפצוזעצען לאנג-טערמיניגע וועקסלען. דער דאזיגער ענין איז אויך בעטראכט געווארען אויף דער לעצטער זיצונג פון לאנד-פערבאנד פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע אין לאדז. אין דער דיסקוסיע איז אנגעוויזען געווארען, אז ס'איז קודם כל נויטיג צו בעגרעניצען דעם טערמין פון אפענעם קרעדיט און דאן אנהויבען א קאמף מיט די לאנג-טערמיניגע וועקסלען. צום סוף איז בעשלאסען געווארען אויסצוארבייטען נוסח פון א פארמולאר, וואס וועט יעדען סוחר פארגעשטעלט ווערען ביים קויפען סחורה און דערביי וועט דער סוחר מוזען אונטערשרייבען א פערפליכטונג צו דעקען די קניה אין משך פון א בעשטימטער צייט דורך וועקסלען אדער מיט מזומן. אהן אזא התחיבות טאר קיין סחורה נישט פערקויפט ווערען.

די רויטע פרינצעסין

די געשיכטע פון א רוסישע מיידעל — פון וואלטער דוראנטי (יודיש פון נ. ב. לינדער)

6.

איך בין ארויסגעגאנגען פון צימער, און מיין ברודער איז געבליבען דארט ווארטען, ביז זי וועט זיך אויפכאפען. אין צימער איז געווען שטיל. אנדרעי איז געזעסען עטליכע מינוט און געקוקט מיט נחת אויף די ליבע צוויי פנים'ער פון זיין פרוי און קינד, און געווארט ביז איינער פון זיי וועט עפענען די אויגען און איהם דערזעהן. אבער זיי זענען ביידע געשמאק געשלאפען, און אנדרעי האט בעשלאסען, זיך צו שפארען אויף דער טאפטע, וואס איז געשטאנען צו פוסענס פון'ם בעט און אריינקוקען אין א בוך. ער האט אויפגעשטרעקט די האנט צו בעהמען איינעם פון די ביכער, וואס זענען געלעגען אויפ'ן קליינעם טישעל ביי דער זייט פון בעט, און האט זיך אנגעשלאגען מיט דער האנט אן דער פלאש וואסער, וואס איז געשטאנען אויפ'ן זעלביגען טישעל. די גלעזערנע פלאש איז אראפ-געפאלען אויף דער ערד, געבען סאמע נעט, און איז צעבראכען געווארען מיט א קראך...

דאס קינד האט פון שרעק זיך אויפגעכאפט מיט א געוויין, און אינ'ם זעלביגען אויגענבליק האט די מוטער זיך געטון א זעץ-אויף אין בעט מיט אזא אימפעט, אז זי האט שיער נישט אראפ-געשטויסען דאס קינד פון בעט. איהרע אויגען זענען געווען ברייט צעעפענט און האבען, מיט ווילדען שרעק, געקוקט אויף איהר מאן, ווען זי האט נישט דערקענט.

„געהט אוועק!" — האט זי פלוצים אויסגעשריגען מיט א בענומען קול — „ווי וואגט איהר אריינצוקומען א הער אין מיין צימער?!" — און איידער אנדרעי האט געקענט א ווארט אויסרעדען, האט זי זיך צעיאמערט אויף א קול און ווייטער געשריגען: — „געהט אוועק, געהט אוועק! איך בעט אייך!.. איך האב קיינמאל קיינעם פון אייך קיין שום שלעכטס נישט געטון — האט-זשע רחמנות אויף מיר! האט רחמנות און געהט אוועק!"

זי האט מיט ביידע הענט זיך פערדעקט דאס פנים און, וויגענדיג זיך פון זייט צו זייט, האט זי נישט אויפגעהערט צו יאמערען. אנדרעי האט ארויפגעלייגט זיין האנט אויף איהר אקסעל און זיך געבעטען ביי איהר: „קיפיאטושא טייערע, מיין ליב, זיס ווייבעלע, וואס האסטו זיך אזוי דערשראקען? דא איז דאך נישטא קיינער. נארעלע, נאר איך, אנדרעי, דיין אנדרעי!"

זי איז געבליבען שטיל און בעוועגלאז, נאר איהר קערפער האט געציטערט אונטער א קאלטען שווייס. דערנאך האט זי אראפגענומען די הענט פון איהר פנים, האט זיך מיט זיי אונטערגעשפארט אויפ'ן בעט פון ביידע זייטען, אז זי זאל נישט צוריקפאלען, און, ארייננקוקענדיג איהר מאן גלייך אין די אויגען, מיט א פרעמדען, שטארען בליק, האט זי איהם געפרעגט: — „ווער זענט איהר? וואס ווילט איהר פון מיר? וואס זענט איהר געקומען א הער, צו מיר אין צימער?" — און פלוצים האט זי זיך א צאפעל-געטון, אזוי ווי אלץ וואלט מיט אמאל פאר איהר קלאר געווארען, און האט ווידער אויסגעשריגען אויף א קול: — „א רויט בלימעל טראגט ער!.. איינער פון זיי, אה!.. גאט! העלף מיר וואס בלייבט מיר איצט צו טון?!" — זי האט ווידער אויפגעהויבען די הענט און מיט זיי פערדעקט איהר פנים, און האט שטיל, בעטענדיג, ארויסגעשעפטשעט: — „איך בעט אייך, איך בעט אייך, טוט מיר קיין שלעכטס נישט! כ'האב זיך שוין אנגעליטען גענוג! אה, גענוג!"

וואס דער ארימער אנדרעי האט דערביי געפיהלט, איז שווער איבערצוגעבען אין ווערטער. ביי איהם איז דאס הארץ שיער אויף שטיקער צעריסען געווארען פון רחמנות אויף זיין אומגליקליכער פרוי. אבער ער איז געשטאנען ווי געלייזט און נישט געקענט מיט קיין אבר א ריהר-טון. נאר ווען קיפיאטושא האט אויף א מאמענט אויפגעהערט וויינען, האט א ריס געטון פון זיך דאס בייטשעלקרעלען מיט'ן „הערצעל", וואס זי האט שטענדיג געטראגען אויפ'ן האלז, און האט עס אויפגעשטרעקט צו איהם, זאגענדיג: — „נאט, נעהמט דאס! דאס איז אלץ, וואס מיר איז פערבליבען!" — דעמאלט האט אנדרעי אויפגעוואכט. ער האט א כאפ-געטון פון איהר האנט דאס בייטשעל קרעלען מיט'ן איבערגעבראכענעם שלעסעל, האט עס א שלייי-דער-געטון אויף דער ערד, און אליין איז ער צוגעפאלען צו זיין פרוי און האט זיך צעוויינט: — „קיפיאטושקא, קיפיאטאטשק, ווייבעלע מיינס, וואס שרעקסטו זיך טייערע? קיינער איז נישט געקומען דיר שלעכטס-טון! דאס בין איך דאך! דיין מאן! דערקענסטו נישט דיין מאן? דערקענסטו נישט דיין קינד?" — אזוי האט אנדרעי גערעדט צו איהר, און אזוי רעדענדיג און וויינענדיג, מיט דעם צעשראקענעם, וויינענדיגען קינד אויף זיינע הענט, האט ער צו זיך צוגע-בויגען נעהנטער צו איהר. זי, אבער, האט זיך געטון א ציה צוריק און ארויס-געלאזט א שרעקליכען קוויטש.

איך האב דערהערט דעם קוויטש און געלאפען און האב, נישט-טויט, נישט-לעבעדיג, זיך א לאז-געטון לויפען ארויף די טרעפ, און דאס הארץ האט ביי מיר געפלאטערט — צום ארויסשפרינגען.

7.

איך האב געטראפען קיפיאטושא'ן ליגען אין בעט בעוואוסטלאז. פון איין באק האט ביי איהר געריגען בלוט. ווי איך האב זיך שפעטער דערוואוסט, איז דאס בלוט געקומען פון א וואונד, וואס זי האט זיך אליין געמאכט, אריינגראבענדיג זיך מיט די נעגעל אין פלייש אריין. אנדרעי איז געשטאנען אינמיטען צימער, אויסגעצויגען אין זיין פולער הויך, מיט דעם קינד אין די הענט, אויפגעהויבען איבער זיין קאפ. אויף א מאמענט בין איך פערשטיינערט געווארען פון שרעק. ער האט אויסגעזעהן ווי א צעדולטער, וואס האט זיך געקליבען א ווארף צו טון דאס קינד און עס צעשמעטערן אויף טויט... מיט מיינע לעצטע כחות האב איך א כאפ-געטון דאס קינד פון זיינע הענט און האב זיך אויף איהם צעשריגען, ער זאל באלד פערלאזען דאס צימער. אנדרעי האט געפאלגט און, אהן א ווארט, איז ער ארויס פון צימער.

וואס דא איז פארגעקומען האב איך נישט געוואוסט, און פון וואנען ס'האט זיך גענומען דאס בלוט אויף קיפיאטושא'ס פנים, האב איך נאך אויך נישט געוואוסט. אבער מיט אנגעשטרענגטע כחות האב איך זיך א נעהם-געטון צו טון, וואס ס'איז נויטיג געווען: איך האב איינגעלייגט דאס קינד און איהם געלאזט וויינען. מיר איז איצט מעהר ניחא געווען צו הערען זיין געוויין, נאך דעם פערשטומטען טויט-שרעק, וואס איך האב געזעהן אין זיינע פערגלאצטע אויגען, ווען איך בין אריינגעלאפען אין צימער. דערנאך האב איך געכאפט קאלט וואסער און גע-נומען מונטערן די פער'חלש'טע מוטער. כ'האב איהר איינגעריבען די שלייפען, ביז זי האט געעפענט די אויגען. דאן האב איך געלאזט אריינטריפען עטליכע טראפען וואסער צו איהר אין מויל אריין. מיט א נאסען טיכעל האב איך צארט ארומגעווישט דאס פנים פון'ם בלוט, און איהר צוגעלייגט א קאלטען קאמפרעס צום קאפ. זי האט פרייער אויפגעאטעמט און אנגעהויבען צוריקבעקומען א ביסעל קאליר אין פנים. איך האב אויסגעגלייכט די קישען ביי איהר צוקאפענס און איהר בעקוועמער געמאכט: דאס געלעגער. זי האט רוהיג איינגעדרעמעלט. דאס קינד אויך. ערשט דעמאלט האב איך צוריק אוועקגעלייגט דאס קינד ביי איהר זייט. פונקט ווי פריהער, און איך בין א שטיקעל צייט געבליבען, האלטען וואך איבער זיי. ווען ביידע זענען ווידער גע-שמאק איינגעשלאפען, בין איך ארונטערגעגאנגען אונטען, צו מיין ברודער.

(דאס ווייטערע קומט)

לעזט און אבאנירט
— דאס —
„לאדזשער טאגעבלאט"

וואס דארפן סוחרים וויסן ביים אויסקויפן פאטענטן?

געמישטער האנדעל און פאטענטן פון „סקופ זאוואדאווי".—ענדגילטיגער טערמין אויסצוקויפן פאטענטן דעם 14-טן יאנואר 1929

(§) צוליב דעם, וואס מען פערקויפט שוין פאטענטן אויפ'ן נייעם יאהר, האבען מיר זיך געווענדעט צו דער פינאנץ-קאמער מיט'ן צוועק צו בעקומען גענויע אינפארמאציעס וועגן דער פראצעדור ביים אויסקויפן פאטענטן.

ווי עס אינפארמירט אונז די פינאנץ-קאמער האבען די סוחרים און אינדוס-טריעלער דאס יאהר נישט צו ערווארטען קיין שום הנחות ביים אויסקויפן פא-טענטן. די האנדעלס-קרייזען בעמיהען זיך, אז די פינאנץ-קאמער זאל צולייגען די סומע פאר'ן פאטענט אויף 2 רא-טעס און עס זאלען קיין שטראפן פאר אפשלעבען נישט אנגעווענדעט ווערען. היות דאס פינאנץ-מיניסטעריום האט קיין שום הנחות נישט פארגעזעהען, ערקלערט דעריבער די פינאנץ-מאכט, אז די סוחרים האבען דערויף נישט צו רעכ-ענען. פאטענטן קאן מען אויסקויפן אהן שטראף ביז'ן 14. יאנואר בתנאי, אז פון 2. ביז'ן 14. יאנואר זאלען די געשעפטן, וואס וועלען קיין נייע פא-טענטן נישט האבען, זיין געשלאסען. שפעטער וועט מען שוין צאהלען 2 פראצענט פאר אפשלעבען.

געוויסע שוועריגקייטן זענען ענט-שטאנען ביים אויסקויפן פאטענטן פון דער קאטעגאריע „סקופ זאוואדאווי". די פינאנץ-אמטען זענען אפט נישט מסכים די סוחרים ארויסצוגעבן אזוי-נע פאטענטן. ווי מיר דערוויסען זיך, איז די האנדלונג אנ'אונגערעכטע, מחמת דער שטייער-אוסטאוו פערוועהרט נישט די סוחרים אויסצוקויפן אזוינע פא-טענטן.

עס איז אויך נישט פארהאן קיין שום צירקולאר פון מיניסטעריום, וואס זאל די פינאנץ-אמטען פערוועהרען ארויסצו-געבען אזוינע פאטענטן. פערקעהרט, עס איז פארהאן א צירקולאר, וואס ער-לויבט דאס יא, אבער עס פערוועהרט די סוחרים, וואס האבען א פאטענט „סקופ זאוואדאווי" ארויסצושיקען זייערע פער-טרעטער איינקויפען סחורות, וואס עס קאנען מוז די סוחרים, וואס האבען א נארמאלען פאטענט. ווייטער זאגט זיך אין זעלבען צירקולאר, אז אויב אנ'אונ-טערנעהמונג פון אזא קאטעגאריע האט בען עטליכע מיט-שותפים, קאן יעדער שותף איינקויפען סחורה בעזונדער און די פינאנץ-אמטען זענען מחויב ארויס-צוגעבען א צייגניש, אז די אונטערנעה-מונג האט א געמיינזאמען פאטענט.

אבער נישט אויף אלע סחורות קאן מען קריגען א פאטענט „סקופ זאווארא-ווי". אזא פאטענט קאנען קריגען סוח-רים, וואס האנדלען בלויז אין לאנד, אדער סוחרים, וואס פערנעמען זיך מיט עקספארט פון רויה-שטאפען, וואס ווע-רען אויסגעארבייט אין לאנד, ווי אגראר-ארטיקלען, בהמות, תבואה, לעדער, באנ וועל, ליינען א. א. סוחרים, וואס האבען די דאזיגע קאטעגאריע פאטענטן טא-רען נישט האבען קיין פערקויפס-געוועל-בער. זיי מעגען בלויז האבען לאגערן. ביי אנ'אומזאץ פון א האלבען מיליאן זל. יעהרליך מוז מען אויסקויפען א פא-טענט „סקופ זאוואראווי" פון ערשטער קאטעגאריע, פון 100 טויזענד ביז 500 טויזענד זל. — צווייטע קאטעגאריע, פון 20 ביז 100 טויזענד זל. — דריטע קא-טעגאריע, ביז 20 טויזענד זל. — פיר-טע קאטעגאריע. דער בעזיצער פון אזא פאטענט פירמע קאטעגאריע מעג הא-בען נאר איין לאגער אויפ'ן ארט, וואו ער וואוינט, דריטע קאטעגאריע — 2 סקלארעס, צווייטע קאטעגאריע — אנ'-אונבעגרענעצטע צאהל סקלארעס אויפ'ן שטח פון דער גאנצער רעפובליק.

לויט א צירקולאר פון פינאנץ-מיניס-טעריום קאנען די סוחרים, וואס האבען א געוועהנליכען פאטענט דריטע קאטע-גאריע, פערקויפען 5 פראצ. לוקסוס-סחורות. דערויף מוז מען פונדעסטוועגען האבען א בעזונדערע ערלויבניש פון דער פינאנץ-קאמער. וואס שייך פאטענ-טען אויף האנדעל מיט געמישטע סחו-רות קאנען די סוחרים בעקומען אזעלכע פאטענטן מיט'ן תנאי, אז דער האנ-דעל וועט געפיהרט ווערען מיט ארטיק-לען פון קרובה'שע בראנזשעס, ווי קא-לאניאל, דערנעהרונג, מאנופאקטור, איי-זען א.א. אויב עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען, אז דער סוחר פערקויפט נישט קיין קרובה'שע ארטיקלען, וועט ער מוזען אויסקויפען דעם ענטשפרעכענדען פאטענט.

מרים בערנשטיין אויף א רעציטאציע אוונד אין „הזמיר"

(—) דעם 5. ד. ח. קומט ענדליך פאר דער לאנג-ערווארטעטער אויפטריט פון דער בעליבטער ארץ-ישראל'דיגער קינסטלערין ד"ר מרים בערנשטיין-כהן.

דעם לאדזער, וואס האט געזעהען אויף דער בינהע מרים בערנשטיין-כהן דארף מען פיל נישט זאגען ווער עס איז אט די איינציגארטיגע קרעפטיגע קינסט-לערין. ער האט דאס ארויסגעפיהלט פון יעדען זשעסט איהרען, פון יעדער תנועה, פון איהר אונפערגלייכליכען ארט שפילען. מרים בערנשטיין-כהן, וואס איז סטאניסלאווסקי'ס א שילערין, האט די קענטעניש, וואס זי האט זיך ערוואר-בען פון איהר גרויסען לעהרער פער-שטאנען צו פעראייניגען מיט די לעצטע דערגרייכונגען פון מצענישער און רעצי-טאציע-קונסט און דאס גיט איהר די מעגליכקייט אריינצוטראגען אין אלטע בובלישע פראגמענטען אזוי פיל עקס-פרעסיע, שוואונג און ואפטונקייט, אז דאסווארט אין איהר מויל ווערט ווי אויפגעלעבט אין זיין אור-שורש און עס שפרודעלט דערפון מיט קראפט, חיות און נאטירליכקייט. דערצו איהר מוזי-קאלישע, קלינגענדיג קול, איהר פראכט-פולע מימיק, די דינאמיק און די פלאסטיק פון ווארט און רעטשיטאטיוו, די בויגעוודיגקייט פון איהר קערפער, דאס אלץ ווערט ביי איהר פערוואנדעלט אין א הערליכער סימפאניע פון קלאנג און בילד און דער צושויער ווערט ענט-צוקט פון דער קראפט פון איהר קונסט.

עס איז דעריבער קיין חידוש נישט, וואס די לאדזער ווארטען אזוי אונגע-דולדיג אויף דעם ארויסטריט פון מרים בערנשטיין-כהן. דער הזמיר-זאל, אין וועלכען די קינסטלערין וועט אויפטרע-טען, וועט זיכער זיין איבערפולט.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — 20 נארוטאוויטש —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ

מיט'ן אנטייל פון די ליבלינגס-ארטיסטען **באריסאווא, ראבינאוויטש** און די בעקאנטע פרימאדאנא **נאדיא קארעני**

היינט מאנטאג 9 אוונט

גרויסע פאפולערע פארשטעלונג פון 1 ביז 2.50

קאווקאזער ליבע

אין 8 אקטען פון שאר, מוזיק פון ס. סאנדלער.

אין אלע פיעסען נעמען אנטייל לויט א. ב. פ ר ו י ע ן: בעזמאן, באריסאווא מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קאמפאניעץ. מ ע נ ע ר: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.

אדמיניסט.—מ. ארנוואלד. מוזיקאלישע לייט.: ל. זעלמאן.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער פילהארמאניע.

פרייטאג ד. 7 דעצעמבער קומט פאר די פרעמיערע

!! **די פערשעמטע כלה** !!

ווער דארף זיך שטעלן צו די צוגאב-קאנטראל-פערזאמלונגען?

[illegible]

[illegible] 1896, 1897, 1898, 1899 און 1901, וואס האבען אין די יאהרען 1925-26-27 זיך געדארפט שטעלן צו די קאנטראל-פער-זאמלונגען און האבען דאס צוליב פער-שידענע סבות נישט געטאן.

וועהר און אהן געוועהר קאטעגאריע A. D. C. עווענטועל C. A. C .1 C .2, געבוירענע אין די יאהרען 1903, 1900 און 1888

רעזערוויסטען (קאטעגאריע A) פון די יאהרגענג 1890, 1891, 1894, 1895,

---

די צאהל האנדעלס-שעה'ן פאר די חגאות ווערט דאנערשטאג בעשלאסן

(§) דאנערשטאג קומט פאר א זיצונג פון דער קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים ביים מאגיסטראט. וואו עס וועט בעשלאסען ווערען די פראגע וועגען פער-לענגערן די האנדעלס-שעה'ן פאר דער ניי-יאהר-חגא.

אויף דער דאזיגער זיצונג וועט אויך בעטראכט ווערען דער פארשלאג וועגען ענדערן די נעמען פון 2 גאסען אין לאדז.

„ווידזעווער מאנופאקטור"

ארבייט שוין היינט נארמאל

(§) ווי מיר האבען שוין געמעלדעט, האבען די ארבייטער פון דער „ווידזע-ווער מאנופאקטור" בעשלאסען היינט, מאנטאג, צוריקצוטרעטען צו דער אר-בייט. 700 ארבייטער זענען שוין שבת געווען בעשעפטיגט ביי דער ארבייט. פונדעסטוועגען האלטען אבער די אר-בייטער דעם קאנפליקט פאר נישט ער-לעדיגט, ווייל די דירעקציע וויל נישט אנ-ערקענען די פאבריקס-רעגלאמען. די ארבייטער האבען דעריבער בעשלאסען, אז ביים ערשטען רוף פון פראפ. פער-איין וועלען זיי צוריק אנהויבען דעם קאמף.

סאוויעטישע האנדעלס-דעלעגאציע צוריק אין לאדז

(§) ווי בעוואוסט וויילט שוין אין לאדז זייט עטליכע טעג א סאוויעטישע האנדעלס-דעלעגאציע, וועלכע האט אדורכגעפיהרט א גרעסערע טראנזאקציע מיט די הויגע טעקסטיל-אינדוסטריעלער.

נעהערגעכטען אוונד איז די דעלע-גאציע ארויסגעפאהרען קיין ווארשא, כדי ענדגילטיג פעסטצושטעלען דעם קאנט-מיט סחורה פאר רוסלאנד. היינט מי-טאג קומט צוריק קיין לאדז א פאר-שטעהער פון דער דעלעגאציע, וועלכער וועט דא פערברענגען עטליכע טעג מיט'ן צוועק זיך נעהנטער צו בעקענען מיט די הויגע באנוועל-אויבערבייטונגען.

א דאנק פון די לאדזער פייער-לעשער

די פערוואלטונג און קאמענדא פון די לאדזער פרייוויליגע פייערלעשער גיט אפ א הארציגען דאנק די אלע שפענדער וואס האבען אין משך פון דער וואך פון 23, ביז'ן 31. סעפטעמבער ד. י. גע-געבען אויפ'ן בוי פון א פייערלעשער-אפטיילונג אין באלוט און א געגען-פייער-סיגנאליזאציע א סומע פון 63612,88 זל., פון וואס עס איז געבליבען א ריינע הכנסה נאכ'ן אראפרעכענען די אויסגא-בען — 54,698,26 זל.

ז. שניאור אין לאדז

(—) ווי מיר דערוויסען זיך, קומט די טעג קיין לאדז דער גרויסער העברעי-איש-יודישער פאעט ז. שניאור. דאס אנקומען פון שניאור'ן קיין לאדז ווערט אין די הויגע ליטעראריש-קינסטלערישע קרייזען ערווארט מיט גרויס שפאנונג.

— 0 —

קופאן № 184

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער בעזיצער פונ'ם דאזיגען קופאן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנסול פון „אונזער רעדאקציע".

ניילטיג היינט מאנטאג, דעם 3. דעצעמבער פון 8—9 אוו.

אגיטאציע אויף די לאדזער גאסען פאר'ן געבן ניכטן פוילישע אויס-ארבייטונגען

(ג) אלגעמיינע אויפמערקזאמקייט האבען מצד דער בעפעלקערונג ארויס-גערופען די מיטינגען, וואס זענען גע-מאכט געווארן ביי טאג אפגעהאלטען דורך דער אקאדעמישער יוגענד, וועלכע האבען, פאהרענדיג אין אויטאמאבילען, רעקלאמירטע מיט פוילישע פעהנער, דורך טרובעס געהאלטען אגיטאציע-רעדעס פאר'ן אויסשליסליכען געברויכען די פוילישע פראדוקציעס.

ארום די דאזיגע פאהרענדיגע אגיטאַ-טארען האבען זיך פערזאמעלט טויזענ-דער פארבייגעהער.

דאנציגער פאפיראסען וועלען מיר רויכערן פון נייעם יאהר

(§) דעם 1. יאנואר 1929 געהט אריין אין קראפט די פערארדנונג פון פינאנץ-מיניסטער וועגען פערקויף פון דאנציגער פאפיראסען אין פוילען. די לאד-זער הורט-געוועלבער האבען שוין בעקו-מען א פערארדנונג צו פערזעהען זיך מיט זאפאסען פון די דערמאנטע פא-פיראסען און פון ניי-יאהר אן וועט מען שוין אין אלע טאבאק-האנדלונגען און טראפיקען בעקומען דאנציגער פאפירא-סען צוגלייך מיט די אויסארבייטונגען פון פוילישען טלוכה-מאנאפאל.

זיך געפונען

אריגינעלער ראמאן פון דער נייער יודישער תקופה

פון י. ל. ליפשיץ

(פארטזעצונג).

דער פארזיצער פון אוונד איז געווען לו דער שווייגער, ער האט געבעטען דעם עולם צו פערהאלטען זיך רוהיג, ווייל ער האט פאר זיי א גרויסע סענ-סאציע, דער גרויסער עולם האט געוואַרט מיט גייגערינקייט, און נאכדעם ווי איי-ניגע פון די בעוואוסטע כלל-טוער און רעדנער, האבען אפגערעדט מכח דעם רעליף א יעדער איינער אויף זיין שטייגער, האט דער פארזיצער ערקלערט אין קורצען, אז איצט וועט רעדען, די „שענע בארעמהערציגע שוועסטער". דער עולם האט נעפיהלט אז דאס מוז זיין די סענסאציע, און ווען ער האט איהר פארגעשטעלט, האט זיך דער עולם, ווי איין מאן אויפגעשטעלט און דער זאל איז פערחילכט גע-ווארען פון אפלאדיספענדען.

ס'איז געווארען שטיל, און בערטע האט ווי א פלאם פייער פון א שטורם געשטויסען, גענומען רעדען: „יודען פון דער גרעסטער רעפובליק! איהר ווילט פון מיר הערען מכח די לעצטע געשעהענישען. ס'איז אונמעגליך איבערצוגעבען. מען מוז זיין א ירמיהו הנביא אום צו קענען אלעס שילדערן מיט די אמת'ע פאר-בען.

אנ'אומבעשרייבליכע קאטאסטראפע לעגט די מענשהייט איבער. און אזוי, ווי אין יעדער צרה, אזוי אויך ליידט דער יוד מעהר פון אלעמען. די קוילען טרעפען איהם פון אלע זייטען. זיין יוגענד פאלט אויף די שלאכטפעלדער. די עלטערע ווערען אין דער היים געשאסען און געהאנגען. זייערע היימען זענען צושטערט און צעהרוויסט. פערהונגערט, פערפייניגט, וואנדערט דער יוד ארום אין טיפען טרויער נאך זיינע טויטע, בעטלענדיג א שטיקעל ברויט, די נשמה צו דערהאלטען.

„און די מערדער האבען נאך די חוצפה גאט צו בעטען, ער זאל זיי העלפען אין זייער טייוועלשער אונטערנעמונג. און אט די אלע היפאקריטען קענען נאר [illegible]

„און אין מיין הארצען האט זיך צופלאקערט א פייער פון צארן און האס צו די מערדער פאר זייער גרויזאמקייט און צו די געמארדעטע פאר זייער שוואכ-קייט, און עס ווילט זיך פון מענשען ענטלויפען, בעסער אין מדבר מיט חיות צו לעבען.

„רוסלאנד האט איהרע אייזערנע קייטען צוריסען און פון טיראנישען צאריזם זיך בעפרייט, מיט פרייד האט זיך דעם מענשענס הארץ אנגעפילט, און אזוי ווי אונזערע ליידען איז אונזער פרייד אויך א דאפעלטע געווען. מיר האבען זיך גע-פרעהט, וואס דאס רוסישע פאלק איז בעפרייט געווארען, און מיר פרעהען זיך, וואס אונזערע ברידער וועלען דארט מענשען-רעכט בעקומען.

„צו גיך איז אבער אונזער ענטוישונג געקומען. בלוטיגע פאגראמען אויף יו-דען האבען זיך פערשפרייט, ווי א מגפה. אט אין פרייגעווארענעם רוסלאנד, אין דעם רעוואלוציאנערען כאאס, איז דער יוד דאס כפרה-הינדעל געווארען.

„און אמעריקע, וועלכע איז פאר דער מלחמה געווען די איין-און-איינציגע פרייע מדינה, איז איצט נאך דער מלחמה געווארען פער'סמ'ט, פון די מלחמה-מיקראבען. מיט דער גאנצער שטרענגקייט פון די מלחמה-צייטען האט מ'ין אלע-מען אנגעטון שלעסער אויף די מיילער, דער „איך", דער „אינדיווידואום" איז אין אינגאנצען פערשוואונדען. ווי א קליין שרייפעל אין א גרויסער מאשין מוזטו זיך נאכדרעהען, מיט א שווערער שטיקענדער לופט ווערט די וועלט אנגעפילט, און א געדיכטע דיקע פינסטערניש האט זיך אומעטום פערשפרייט. נישטא אויף דער וועלט קיין פלאץ, וואו מען זאל קענען פריי אטעמען; נישטא קיין שטראל ליכטיגקייט, וואו די נשמה צו דערקוויקען.

„וואס בלייבט פאר אונז יודען איצט צו טון"? האט זי ווי א דבורה הנביאה געדונערט. „וואס דענקט איהר! איהר גרויסע אמעריקאנער יודען, וואס איהר האט געהאט דאס גליק צו געפינען זיך דא ביים „אנקעל סעם", אין דער צייט, וואס איירע ברידער דארט זענען אויסגעהרג'ט געווארען, וואס דענקט איהר צו טון? וואס ווילט איהר טון פאר איירע ברידער, וועלכע ווערען געפייניגט, אין דער צייט, וואס איהר זייט נאך רייכער געווארען פון דעם גרויסען וועלט-אומגליק? און וואס טוט איהר? און אויף וואס פאר אנ'אופן ווילט איהר זיי העלפען?

„דענקט איהר, מיינע טייערע אמעריקאנער ברידער, אז מיט אייער צייטווייליגער הילף, וועט איהר ראטעווען דאס יודישע פאלק?

„פערטראכט זיך גוט, אויב איהר געהט אויף דעם ריכטיגען וועג? אויב איירע שווערע מיליאנען, וועלכע איהר שיקט אויף יענעם זייט ים, קומען אן אין די ריכטיגע הענד? און בכלל צי קען די אנגעווענדטע יודישע פראגע געלעזט [illegible]

צער וועלט, שטעט געבויט, אינדוסטריען פערצווייגט, גרויסע קינסטלער, שטאַטס-מענער און גאונים געבוירען, און מיט וואס בעצאהלט מען אונז?

„ברידער! הויבט אויף איירע אויגען, און זעהט, אט דארט איז דער אמת'ער וועג פאר אונז יודען! א זון פון א ליכטיגער יודישער צוקונפט האט זיך אויף די בערג פון יהודה בעוויזען, די ליכטיגע באלפור-דעקלאראציע, די זיסע בשורה, אז אונזער אלטע היים ארץ ישראל ווערט ווידער צוריקגעגעבען צום יודישען פאלק, דארף אונז געבען מוט און האפנונג, און אונזערע הערצער מוזען פול ווערען מיט אנ'אויפלעבונגס-גייסט. די עצמות היבשות, אונזערע ביינער, וועלכע זענען פערטריקענט געווארען אין די לאנגע גלות'ן, מוזען אויפלעבען און זיך פערקערפערען אין שטארקע קרעפטיגע קערפערס מיט געזונטע נשמות, און א התלהבות'דיגע ענערגישע אויפלעבונג מוז אונז אלעמען בעהערשען. אט דאס איז דער ריכטיגער וועג, אויף וועלכען מיר מוזען געהן צו בויען אונזער צוקונפט!

„און מיין הארץ ווערט אנגעפילט מיט שמחה, וואס איך האב דערלעבט צו פערריכטען מיין גרויסען הימעלשרייענדען טעות. א סך יאהרען האב איך געבלאנ-דזעט, כ'האב געלעבט אין דער פינסטערניש. כ'האב געהאלבט זיין דאס, וואס איך בין נישט. כ'האב פערלייקענט מיין „איך", מיין „יוד", און איך האב, ווי אלע אנ-דערע, געוואלט זיין „בריטפהארציג" און ארבייטען פאר דער גאנצער וועלט, און פאר א „מענשהייט", וואס איז נאך גאר אויף דער וועלט נישטא!

„אבער א דאנק גאט, כ'האב אויסגעעפענט מיינע אויגען און געפונען דעם ריכטיגען אמת'ן וועג. די שטים פון געפאלענע ברידער האט מיך אויפגעוועקט. מיין צעווייטאגטע הארץ, וואס איז געווען פול מיט צער, מיטלייד און גאל, פון דער פערדארגענער מענשהייט מיט איהר מיליטאריזם, קאפיטאליזם און, ווער ווייס מיט וואס נאך פאר א „איזם'ען", איז איצט פול מיט שמחה, מיט מנוחת הנפש. מיט יודישען אפטימיזם, און כ'פיהל, אז עס ווערט בעשאפען א נייע שעהנע וועלט מיט א נייע מענשהייט, וואס וועט זיין אין גייסט פון אונזערע נביאים. וואו גלייכ-הייט, גערעכטיגקייט און אייביגער פרידען, וועלען בעזיגען דעם רוימישען גייסט פון קראפט און בלוטפערגיסונג. און ערשט דאן וועלען די אומות העולם קענען פערשטעהען די לעהרע פון אונזער תנ"ך!

„און איך וויל פערענדיגען מיט די ווערטער, מיינע טייערע אמעריקאנער יודישער ברידער! — האט זי מיט בעגייסטערונג אויסגעדונערט: — אז איהר מיט איירע גרויסע כחות, מיטלען און איינפלוס, זאלט שטרעבען נאר צו איין ציל! אז דורך אייך זאל מקוים ווערען דער „נחמו נחמו עמי"! דורך אייך זאל געטרייסט ווערען דאס יודישע פאלק צוזאמען מיט אונזער מוטער ציון מיט אלע איהרע [illegible]

(נאך ווייטער קומט)

א מעדעל, וואס איז אויסגעפאהרען די וועלט אנגעטון פאר א מאטראז

אוואנטורעס פון א טערקיש מעדעל

א יונגע פרוי, א טערקין, מאטעינא טי־מעיר, האט אײגע אליין געמאכט א ריי־זע ארום דער וועלט. זי איז געפאהרען מיט לופט־שיפען, אויטאס און פראכט־שיפען. איהרע קינדער־יאהרען האט זי פארבראכט מיט איהר זיידען, א בע־ריהמטען גענעראל, אין ווייטען מזרח. זי איז געווארען סעקרעטארין פון א גרויסען פון יאפאנעזישען קייזערליכען הויף. עפיס א פערפלאנטערטע הויף־אינטריגע איז פארגעקומען. מען האט אפילו מיטגלידער פון דער קייזערליכער פאמיליע אויסגע'הרג'עט. מאטעינא איז דורך א נס אנטרונען, און פון דע־מאלט אן הויבט זיך אן א ריי־ה אטעם־ראובענדע אוואנטורעס אין איהר לעבען.

לויט איהר פראפעסיע איז זי א זשור־נאליסטין. זי איז בעזונדערס גלענצענד און אונטערהויזם מיט פאליטישע בע־רוהמטהייטען. מוסאלינו און דער שפּאַ־נישער דיקטאטאר, פרימא דע ריווערא, האבען זיך ארויסגעוויזען א סך צוגענג־ליכער, גנעדיגער צו איהר, ווי איהר לאנדסמאן מוסטאפא קעמאל. צום לעצ־טען האט זי פאר קיין פאל נישט גע־קאנט צוקומען. מאטעינא איז אבער נים פון די, וועלכע מען קאן גרינג אפ'פטר'ן. זי האט זיך דערוואוסט, אז קעמאל פאַ־רט וועט אין א געוויסען טאג אויפנע־מען דריי אטאשעס פון אנ'אמבאסאדע. מאטעינא האט זיך ביי זיי געבעטען, זיי זאלען זי מיטנעמען אלס סעקרעטארין. מען האט דערויף איינגעגאנגען. די אטאַ־שעס האט מען ביים בעזוך ארעסטירט. ווייזען גאר געווען פערשווערער. מאַ־טעינא האט דערצעהלט דעם פאשא, אז זי האט נישט אנגעהויבען ווייסען פון דער פערשווערונג, אז זי האט נאר גע־וואלט א געלעגענהייט אוהם צו זעהען. קעמאל פאשא האט געוואוסט, אז זי איז נישט שולדיג. ער האט איהר גענע־בען דעם געבעטענעם אינטערוויו, מכבד געווען זי מיט דעם פיינסטען טערקישען קאווע און געווען העכסט פריינדליך.

מיטאמאל ווערט מאטעינא פערוואר־פען אויף די פידזשי־אינזלען, די איינ־ציגע ווייסע פרוי דארט, און קומט שיער נישט אום פון פיבער. פערקליידעט פאר א מאטראס שניידט זי דורך דעם אינ־דישען אקעאן, פארשט אוים די אינזו־לען פון שטילען אקעאן, אנהויבענדיג פון די מארקיזען־אינזלען ביז יאפאן און פון פאנאמא ביז אויסטראליען. א מענש מיט געוואלטיגער ענערגיע און גערולד, איז איהר קיין זאך נישט צו שווער; קיין געפאהר נישט צו שרעקליך. אין זעקס חדשים האט זי ארומגערייזט די וועלט און צוריקגעקומען קיין איראפא מיט א סך דאקומענטען, ערפאהרונגען, איבערלעבונגען.

אומעטום איז זי געווען. אויך אין אזעלכע ווינקלען פון אונזער געהיימניס־פולען ערד־קוגעל, וואו ווייסע האבען זעלטען ווען אריינגעדרונגען. זי האט ריזיקירט מיט'ן לעבען, כדי צו אנקערען אויף ווסטע אינזלען, כדי אויסצופאַר־שען די נעגענדען ארום עקוואטאר, גע־גענדען, וועלכע פאר איהר האבען אפשר נאר צווי ווייסע געזעהען. אויף איהרע וואנדערונגען דורך באנאנען־וועלדער האט זי בעגעגענט ווילדע שטאמען. און כדי נישט אויסצוזעהן צופיל געקליידעט געגען זיי, פלעגט זי זיך ווייזען פאר זיי אין א מיני־דעקאלטירטען אווענד־טואַ־לעט, פון פאריז.

זי האט פערזוכט די מארגע געטראנ־קען פון די פידזשי־אינזלען; געזעהען „פייער־מענצער" — מענשען, וועלכע טאנצען אויף צוגליהטע שטיינער און פיהלען נישט דערביי קיין ווענהטאג. מיט אזא דיקער הארנדיגער הויט זענען בע־דעקט זייערע פים; אויסגעלערנט זיך א פאר שפראכען פון ווילדע פעלקער; בעזוכט די קרעציגע; געזעהען, ווי אויף די העברידען זענען ליגעזער אויסגע־שטארבען מאסענווייז דערפאר, ווייל זיי האבען נישט געקאנט קריגען קיין אפיום.

מאטעינא האט גישט פערשעהמט די מענשען־פרעסער. אויך צו זיי איז זי געקומען צו גאסט. זי דערצעהלט וועגען די קאניבאלען זעהר אינטערעסאנטע זאכען.

„איך האב געפארשט די נייע העברי־דען אינזעל נאך אינזעל. מאליקאלא איז דער שרעקליכסטער פון די דאזיגע אינזלען. דער פיבער איז דא געפעהרלי־כער און אפטער. ווי וואו עס איז אנ־דערש. דער מערב־ברעג איז בעפעל־קערט פון קאניבאלען. די זיטען פון דעם שטאם „בינגאמבאם" זענען אומגלויב־ליך גרויזאם. קריגען זיי ארײן א ווייסען, מוטען זיי אוהם און צושניידען אויף שטיקער. א האנד, א פוס, אדער דעם מארך פון דעם קרבן שענקען זיי אוועק דעם הויפט פון א שכנ'ישען שטאם. ווען יענער נעמט עס אן — און נישט אננעמען קאן ער נישט — פערפליכטעט ער זיך אפצוצאהלען אויך מיט אזא מתנה. און דער שבט, וואס איז געווען אזוי פריינטבינג, פיהרט מיט דעם אנ־דערען שבט מלחמה, ביז ער ווערט נים פערניכטעט מיט פונקט אזא פרעזענט.

„פאראן הערשער, וועלכע זוכען זיי־ער בראטען צווישען זייערע אונטערטאַ־נען. דער הויפט פון אמבא האט א שוואכקייט צו געבראטענע ברוסט פון יונגע מיידלעך".

איינמאל האט דער ים ארויסגעוואר־פען אויפ'ן ברעג פון מאליקאלא די זייל פון א שיף. די „בינגאמבאם" האבען זי אוועקגעשאנקען דעם שכנ'ישען שטאם. מיט גרויס פאראר האט מען זי אוועק־געשטעלט אין צענטער צווישען די כא־טעס. זינט דעמאלט פיהרען ביידע שבטים מלחמה, וועלכע וועט זיך ענ־דיגען נאר דעמאלט, ווען די בינגאמבא באם וועלען קריגען אנ'ענהליכע מתנה. דער שבט, וועלכער איז שולדיג דעם חוב, לויערט אויף די ברעגען און זאל זיך נאר מאכען א געלעגענהייט, וועט ער זיך זיכער נישט קווענקלען אויסצו־הרג'ענען די גאנצע מאנשאפט פון א שיף, אבי אריינצוקריגען א זייל און אויסגלייכען זיך מיט די שכנים.

די כאטעס ביי די קאניבאלען זענען אנגעהויפט אהן א סדר. אין סאמע מי־טען געפינט זיך די וואוינונג פון הויפט. ווען א פרעמדער דערוועגט זיך דורכצו־דרינגען ביז'ן צענטער פון שבט, איז פאר איהם אונמעגליך אליין צו געפינען דעם וועג צוריק. און טאמער גרייפט מען איהם אן, איז ער א פערלוירענער.

ווען איינער פון דאזיגען שבט ווערט אלט, רופט ער צוזאמען זיינע קרובים, פערטיילט צווישען זיי זיין האב און גוטס, ברענגט דעם לעצטען קרבן און הייסט זיך לעבעדיגערהייט בעגראבען. ער קאן שטארבען פון יענעמס א פער־לאנג, פון א ווארט. א בינגאמבא שטארבט, ווען איינער מיט א שטארקען ווילען זאגט איהם נביאות, אז באלד וועט ער אויסגעהן. דערמיט ערקלערט זיך די געוואלדיגע מאכט פון מיסיאנע־רען אויף די אינזלען. עס איז גענוג, אז א מיסיאנער זאל זאגען צום זינדיגען: „גאט וועט דיך שטראפען, דו וועסט שטארבען!" אז אזוי זאל עס טאקע גע־שעהן.

—0—

אקציע איז אמעריקא פאר די רוסישע יודען

(ענדע פון זייט 3)

שידענע געביטען פון ארבעט, אבער אמזיכערסטען איז צו בעזעצען די איינ־געוואנדערטע אויף פערמען. עס זענען פאראן אין קאנאדע גענוג נייע אינ־דוסטריעלע אונטערנעמונגען צו ענטוויק־לען, און זיי קענען ענטוויקעלט ווערען בלויז דאן, ווען מען וועט אריינלאזען נייע אימיגראנטען, — איז די מיינונג פון סער דזשאן אייזר.

אויף וויפיל די דאזיגע מיינונג שטימט איין מיט דער פאליטיק פון דער קאנא־דישער רעגירונג, איז א גאנץ בעזונדע־רע זאך. עס איז אבער אינטערעסאנט דער סענטימענט, וואס סער דזשאן האט אויסגעדריקט אין זיין רעדע. סער דזשאן איז דער פערטרעטער פון קאנא־דער גרויס־קאפיטאל, און ווען דער גרויס־קאפיטאל הויבט אן רעדען וועגען אריינלאזען נייע איינוואנדערער, קענען דערפון אמאל ארויסקומען זעהר גוטע רעזולטאטען.

וואלט געווען נישט מעהר ווי יושרדיג, אריינצולאזען אין די דאזיגע בוידע לענ־דער מעהר אימיגראנטען.

וואס אנבעלאנגט קאנאדע, — האט סער דזשאן געזאגט, — איז, ווען מען זאל זיך רעכענען מיט דער מיינונג פון דעם קאנאדישען פאלק אלס א גאנצען, וואלט מען אויסגעפונען, אז א געוואל־טיג גרויסע מעהרהייט זענען דערפאר, אז קאנאדע זאל אריינקריגען וואס שנעלער אמווענגסטענס נייע פינף מיל־יאן איינוואוינער. נאטירליך, עס קענען זיין מיינונגס־פערשידענהייטען וועגען דעם, וואס פאר א מעטאדען עס זאלען בענוצט ווערען ביים אריינקריגען אזא צאהל נייע בירגער, אבער וועגען דער צאהל גופא וואלטען קיין פערשידענע מיינונגען נישט געווען".

געזונדע און ענערגישע מענשען, גלויבט דער קאנאדער שטאטמאן, קענען זיך איינארדנען אין קאנאדא אויף פער־

ווארנונג.

אזוי ווי איך האב ערפאהרען, אז עס געפינט זיך אין אומלויף ... מיט מיין נאמען, נישט איינגעהאלטענע אונטערנעמונגען און שווינדלער — ווארן איך פאר זיי.

Benjamin Blachstein, Łódź Zawadzka 24

קרישען

צום דרוקען און רעקלאמע צייכנונגען

פערטיגט אויס די איינציגע יודישע קלישע־פאבריק

101 „GALWANO" TEL 57-68 PIOTRKOWSKA 101

לעמשניצע

17 זגערסקא 17, טעל. 16-33.

אלערלי קראנקהייטען חדרען עפסגגען דורך ספעציאליסטין דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אווענד.—מאסאזש, עלעקטריזאציע ... קינסטליכע אערגאזאן־בעשטראלונגען, אימפונגען געגען שקער לאפינג.

שוין ערשינען דאס בוך

די ענטפלעקונג פון דעם גרויסען שאטען

פון חיים יצחק בונין.

אינהאלט: א) און וואו בין איך? ב) די קללה און י בכת ו. הפכים. ד) צווי זייגערס. ה) יודען און יודענטום. ו) איינדנשטע 1) פינף געשטאלטען. ז) דער איינזאמער און זיין שאטען. ח) די זפלעקונג פונ'ם „אני מאמין!" ט) התגלות האדם. י) שרשים. יא) בריקען.

הויפט־פערקויף אין פערלאג א. גיטלין. פערקויף אין לאדז ביים מחבר, אלעיא קאשציושקא 29, און אין אלע בוכהאנדלונגען.

מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי

J. Reder, Łódź

Konstantynowska 11 róg Zachodniej

כ'נעהם אן פערשידענע מאשינען־רעפאראטורען ווי צופאסען פער־שידענע מאשינען־טיילען. און אויטאגענישע שווייסונגען.

שנעל און ביליג!

טעל: פריוואט־וואוינונג גדאנסקא 20 ה. 17.

מיטוואך ד. 5 דעצ. וועט פערקומען אין לאקאל פון וו.י.ז.א. אל. קאשטשיושקי 21

א אווענד פון פאעזיע און לידער

פון דער בּאַקאַנטער פאלעסטינער ארטיסטקע

בּערנשטיין־קאהען

Zjednoczone Fabryki Maszyn

„UNIA"

dawn. C. Blumwe i Syn, Sp. Akc.

BYDGOSZCZ-WILCZAK

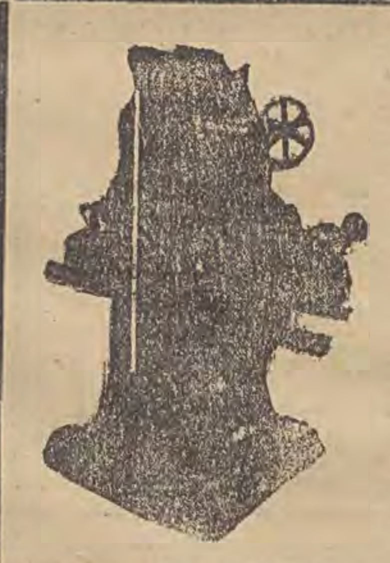

קאמפלעטע איינריכטונגען פאר האלץ־בעארבייטונג.

מיט אנפראגען זיך צו ווענדען צום פערטרעטער:

Inżynier G. Praszkier,

Łódź, Zawadzka 16a

Tel. 27-52.

OBRAZY

okazyjnie tanio do sprzedania.

Wiadomość Piotrkowska № 238, w podwórzu, parter, m. 7.

עלטסטער פעלדשער

מ. ראזענצווייג

וואסכאדניא 29

טעל. 79-48.

וויכטיג פאר דאמען!

מאכט איך די עלעגאנטסטע דאמען־היטע נאך דער לעצטער פאריזער מאדע און די עלטעסטע היטע איבער־ארבייטע איך אויף גאנצליך נייע. געדענקט די אדרעס:

פאר נאר 2.50 זל.

זאוואדזקא 23

אין הויף. 2־טען איינגאנג, לינקס פארטער. פערזעהען מיט די שענסטע מאדעלען פון דער לעצטער נייהייט און א שעהנער אויסוואהל פון פערשידענע פערטיגע היטען אויף לאגער.

„TOLA"

Story i kapy

FILET i etaminowe

wykonywa wikwintnie i gustownie Blajwajs, Zawadzka 27, od 6 p.p.

פאמפאנעס

צו קאטעל, קאסיס, פינעטקיס און געגריוועטע לאטשען, צו בעקומען צו ביליגע פרייזען ביי הערשקאוויטש פאמארסקא № 3

5 וואלוק לאנד

אונטער לאדז, געמויערטע געביידעס און וואלד מיט אינוועטאר פרייז 18,000 זל. צו ערפאהרען רזשגאווסקא 16 ביי שמידט. 6677

א זעלטען גוטע עקזיסטענץ

עס ווערט געזוכט

אפאכטאר

אין דער הערען־שניידעריי אין דער פראווינץ פון פוילען.

צו ערפאהרען ביי ה. לענגא לאדז זשעלאזנא 15

ליי־ביבליאטעק

א. נ. א. אייזענשלאס

פאלודניאווא 11, לינקס אפיציגע 3 שטאק.

די ליי־ביבליאטעק איז טעטיג טעגליך חוץ דינסטאג פון 6—9 אווענד, שבת פון 10—1 און 6—9 אווענד.

יודישע הויזבעזיצער!

מיטוואך, דעם 5. דעצעמבער ה. י. 4 א זייגער נאכמיטאג וועט פערקומען אן אויסערגעוועהנליכע

גענעראל־פערזאמלונג

פון לאדזער קרעדיט־פעראיין

(פאמארסקא 21)

כדי צוצונעמען דעם נייעם סטאטוט וועגען לאגגטערמיניגען קרעדיט אויפ'ן גרונד פון דער פערארדנונג פון מלוכה־פרעזידענט פון 27. מערץ 1928. מיר האבען פארגעשלאגען פערבעסערונגען, וועלכע זאלען פער־זיכערן דעם אופן פון בעצאהלען די ראטעס, מיט א צושלאג פון בלויז ½ פראצ.־אנשטאט 1 פראצ. פאר פערשפעטיגטע ראטעס ווי דאס איז געווען ביז איצט. כדי נישט מאריזירט צו ווערען, כדי צו קענען אויך שיצען אונזערע אינטערעסען, האבען מיר אריינגעטראגען א פארשלאגען וועגען איינפיהרען 3 קוריעס לויט דעם קאפיטאל־איינ־לאס יעדע גרופע פערטרעט.

אויב איהר ווילט שיצען אייערע רעכט, אויב איהר ווילט, אז דאס געוויכט אין קרעדיט־פעראיין זאל בלייבען אויך ווייטער, מוזט איהר זיך בעטייליגען אין דער פערזאמלונג מיטוואך, ד. 5. דעצעמבער און שטימען פאר אונזערע פארשלאגען. לעגט נישט אפ דאס ארויסנעהמען די איינלאדונגען אויף דער לעצטער מינוט, נעהמט באלד ארויס די איינ־לאדונגען און קומט צו דער גענעראל־פערזאמלונג, כדי צו שטימען פאר אונזערע פארשלאגען און דעצידירען אין דער וויכטיגער לעבענס־פראגע פון יודישע הויז־בעזיצער.

קאמיטעט ביים צענטראלען הויזבעזיצער־פעראיין (פעטריקאוער 46)

פאר אלע אנגעלעגענהייטען פון לאדזער קרעדיט־פעראיין.

„דבר"

עתון פועלי ארץ־ישראל

Tel-Aviv P. O. B. 99 תל־אביב ת. ד. 99

חשבון מיוחד בפ. ק. א. 191.300.

דמי החתימה לחודש — 10 זהוב.

לחברי תנועת א"י העובדת על כל אגפיה ומפלגותיה — „תרבות" — מוריה ומוסדותיה — הנחה. פרטים במרכזים.

ווער ס'האט

רוסישע פאפיערען און באנק־אבליגאציעס

מוז זיי רעגיסטרירען איז די פאלגענדע טערמינען:

מינסקער אגראר־געזעלשאפט — — —	ביז'ן 27. ד. ח.	
רוסקא אזיאטסקי־באנק — — — —	ביז'ן 27. ד. ח.	
פעטראגראדער געז. פון גגענזייטיגען קרעדיט	„	1-12
ווילנער געז. פון געגענזייטיגען קרעדיט	„	1-12
פעטראגראדער אינטערנאציאנאלער באנק —	„	5-12
וואלסקא דאנסקער־באנק — — — —	„	8-12
פערזיכערונגס־געזעלשאפט „ראסיא" — —	„	8-12
קופער־פאבריק גאלאווגע — — — —	„	29-11
ווילנער געז. פון שטאטישען קרעדיט	„	6-12
פעטערסבורסקא סולסקי זיעמסקער־באנק —	„	6-12
פאלטאווסקי זיעמסקי־באנק — — —	„	6-12
קיעווסקי זיעמסקי און מאסקיעווסקי זיעמסקי באנק ביז'ן		7-12

די פרעטענזיעס, וואס וועלען נישט רעגיסטרירט ווערען אין אויבענדערמאנטע טערמינען, פערלירען זייער רעכט.

די רעגיסטראציע־פארמאליטעטען בעזארגט דאס ביורא

„ארגוס", זאכאדניא 36.

אנאנסען־פרייזן: פאר 1 מילימעטער־שורה פאר טעקסט 15 גראשען, ... פרייזען פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. ... אבאנעמענט־פרייז: פאר 1 חודש אין לאדז 5 זל., אין פראווינץ ... ביז 20 גראשען, אין אנדערע לענדער — 1,25 דאלאר.

Redaktor-wydawca B. Hamburski

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi Piotrkowska 16.